

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

**Historie evangelického sboru v Daňkovicích od osamostatnění
v roce 1904 do roku 1944**

Diplomová práce

Autor: Jiří Holeš

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Historie

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.

Hradec Králové 2016

Zadání diplomové práce

Autor: Jiří Holeš

Studium: F14NP0026

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Historie

Název diplomové práce: **Historie evangelického sboru v Daňkovicích od osamostatnění v roce 1904 do roku 1944**

Název diplomové práce AJ: History of Evangelic choir in Dankovice since independence in the year 1904 until 1944

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce naváže na bakalářskou práci Historie evangelického sboru v Daňkovicích od Tolerančního patentu do osamostatnění (1782-1904). Bude se zabývat dalším studiem života sboru a jeho aktivitami po roce 1904 do roku 1944. Výzkum se zaměří i na působení vedoucích činitelů sboru a jeho faráře. Součástí práce bude reflexe společenského a státního vývoje v životě evangelického daňkovického sboru. Metody použité při výzkumu: přímá, progresivní, analytická, komparativní.

Archiv ČCE Daňkovice Monografie: DINUŠ, Peter: Českobratrská církev evangelická v agenturním rozpracování STB, Praha 2004. FRAJDL, Jiří: Protektorát Čechy a Morava 1939-1945, Moravská Třebová 1993. HANUŠ Jiří, STŘÍBRNÝ Jan: (edd): Stát a církev v roce 1950, Brno 2000. KAPLAN, Karel. Pravda o Československu 1945-1948, Praha 1990 KOSATÍK, Pavel: České snění, Praha 2010. KVAČEK, Robert: Nad Evropou zataženo. Československo a Evropa 1933-1937, Praha 1966. PERNES, Jiří: Pod habsburským orlem : České země a Rakousko-Uhersko na přelomu 19. a 20. století, Praha 2006. PEROUTKA, Ferdinand: Budování státu 1, Praha 1933. Kap.: Sloučení protestantských církví, s. 420-433. ŘEZNÍČEK Jan: Ve věži smrti. Vzpomínky z rakouského žaláře, 1915-1917, Praha 1928. ŠEDIVÝ, Ivan: Češi, české země a Velká válka 1914-1918, Praha 2001.

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.

Oponent: PhDr. Ondřej Tikovský, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 24.11.2014

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 11. 5. 2016

Jiří Holeš

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování svému vedoucímu diplomové práce panu doc. PhDr. Ondřeji Felcmanovi, CSc., za jeho podporu, vstřícný přístup, trpělivost, cenné rady a připomínky.

Anotace

Holeš, Jiří: *Historie evangelického sboru v Daňkovicích od osamostatnění v roce 1904 do roku 1944*, Hradec Králové: Historický ústav, Univerzita Hradec Králové, 2016, Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá vývojem evangelického sboru v Daňkovicích po jeho osamostatnění. Je rozčleněna do čtyř kapitol. V nich je popsán postupný vývoj sborové historie. První kapitola shrnuje historii sboru před osamostatněním. V druhé kapitole je nastíněn vývoj ve sboru po osamostatnění, získání filiálky v Borovnici, upevnění vnitřní struktury a příchod prvního sborového faráře. Třetí kapitola se zabývá postupným úpadkem během období bez duchovního vedení. Poslední kapitola věnuje pozornost obnově sboru za obtížné mezinárodní situace. Ukazuje jak složité bylo postavení všech veřejných činitelů za nacistické okupace. Diplomová práce zobrazuje komplikovaný vývoj v sboru Daňkovicích v celé jeho šíři a pestrosti, které toto téma nabízí.

Klíčová slova: Evangelictví, farní sbory, Českobratrská církev evangelická

Annotation

Holeš, Jiří: *History of Evangelic Choir in Daňkovice since Independence in the year 1904 until the year 1944*, Hradec Králové: History Institute, University of Hradec Králové, 2016, s. 70. Diploma thesis.

This diploma thesis deals with the development of the evangelical choir of Daňkovice after becoming Independence. It is divided into four chapters which describe different stages of its history. The first chapter outlines the situation before reaching autonomy. The second one describes the first moments of development after it; the acquisition of filial choir in Borovnice, the establishment of internal structure and the arrival of the new pastor. The third chapter looks into the slow decline during the period without spiritual guidance. The final chapter depicts the renewal process during the difficult international situation. It illustrates the hard position of its public officials during the Nazi occupation period. My thesis covers the complicated development of the congregation in Daňkovice in its full breadth and diversity which this topic offers.

Keywords: protestantism, parish choirs, evangelical church of czech brethren

Obsah

Úvod.....	7
I. Vývoj před získáním samostatnosti (1792–1904).....	10
II. Období budování samostatného sboru (1904–1910).....	20
1. Administrátor František Rozbořil (1904–1905).....	20
2. Působení prvního faráře Jinřicha Švandy (1905–1910).....	26
III. Léta nejistoty (1910–1930).....	34
1. Hledání nového duchovního správce (1910–1912)	34
2. Farář na frontě (1912–1920).....	37
3. Administrace z Německého (1921–1930).....	44
IV. Obnova sboru a růst ve složité době (1930–1944).....	48
1. Vikář Bohumír Popelář (1930–1932).....	48
2. Obnova sboru za faráře Václava Kejře (1932–1938).....	51
3. Sbor za protektorátu pod farářem Milošem Krybusem (1938–1943).....	57
Závěr.....	66
Seznam pramenů a literatury.....	69
Prameny.....	69
Archivní prameny.....	69
Tištěné prameny.....	69
Literatura.....	70

Úvod

Tématem mé práce se stala novodobá historie daňkovického evangelického sboru. Zvolil jsem si jej proto, že jsem aktivní člen sboru, a diplomovou prací jsem chtěl přispět k lepšímu poznání jeho dějin. Mým hlavním cílem se stalo zmapování vývoje Daňkovického sboru od osamostatnění se od Německého [dnešní Sněžné] do působení faráře Miloše Krybuse. Diplomová práce navazuje na moji bakalářskou práci „*Historie evangelického sboru v Daňkovicích od Tolerančního patentu do osamostatnění (1782–1904)*“. Na zmíněnou práci jsem se rozhodl navázat jak po tematické, tak i po formální stránce. Práce je proto členěna s ohledem na dění ve sboru a zcela opomíjí obecně přijímanou dějinnou periodizaci.

Obec Daňkovice leží na Vysočině v chráněné oblasti Žďárských vrchů, ve výšce 685 m. n. m. asi 2 kilometry od staré zemské hranice s Čechami, tvořené řekou Svatkou. V současné době žije v obci 136 stálých obyvatel. Některé domy nejsou trvale obývány a slouží jako rekreační objekty, nebo postupně chátrají. Administrativně patří obec pod okres Žďár nad Sázavou. V období, které zpracovává tato práce, patřila do okresu Nové Město na Moravě. Krajina v jejím okolí je velmi členitá a lesnatá. První zmínka o obci pochází z roku 1350.¹

Při zpracovávání práce jsem zjistil, že monografií, které se zabývají historií evangelictví, nebo evangelických sborů v novodobé historii mnoho není. Informace, které se v nich nacházejí, jsou často velmi obecné a situací na Vysočině se zpravidla vůbec nezabývají. Období, které zpracovává diplomová práce se nachází stranou vědeckého zájmu. Publikované monografie se často zabývají událostmi kolem tolerančního patentu,² nebo způsobem, jak se nekatolická zbožnost vyvíjela během směřování společnosti k rovnoprávnosti před zákonem.³ Na začátku 20. století následuje určitá mezera, která končí

1 SVOBODA, Josef, František: *Vlastivěda moravská. II: Místopis. Novoměstský okres*. Brno 1948, s. 323.

2 MELMUKOVÁ-ŠAŠECÍ, Eva: *Patent zvaný toleranční*, 2. vydání, Neratovice 2013.

3 NEŠPOR, Zdeněk R.: *Náboženství na prahu nové doby: česká lidová zbožnost 18. a 19. století*, Ústí nad Labem 2006.

odstoupením pohraničí na konci třicátých let⁴ a následnou okupací.⁵ Také nástup komunistické diktatury v Československu a její vliv na evangelické sbory je dostatečně zpracován.⁶ Všechny zmíněné publikace se však s tématem diplomové práce míjejí časově, nebo tematicky. Literatura proto byla použita zvláště při zapracovávání významných událostí. Hlavním zdrojem poznatků se stalo studium archiválií uložených v archivech daňkovického, sněženského a borovnického sboru. Hodnotným zdrojem informací o charakteru jednotlivých obcí se stala publikace *Vlastivěda moravská*, která se zabývá základní historií všech obcí v okrese Nové Město na Moravě.⁷ Na informace v ní obsažené bylo však nutné nahlížet kriticky a ověřovat jejich správnost, protože ne všechny byly přesné.

Prameny nezbytné pro studium tématu jsem získal z archivů jednotlivých sborů, jichž se práce týká. Farní archivy jsou sice odborně zpracovány, ale nejsou členěny na jednotlivé fondy, nýbrž pouze na jednotlivé složky, označené inventárním číslem. U fondů nejsou k dispozici žádné archivní pomůcky. Navíc obsahují různé protokolní knihy, které nejsou nijak označeny. Množství pramenů k jednotlivým kapitolám také není stejné. Každý farář po sobě zanechal rozdílné množství písemností. Z doby, kdy sbor nebyl obsazen farářem, se dochovaly prameny spíše hospodářské povahy. Je také možné, že si někteří faráři část písemností odvezli na své další působiště, či se prameny ztratily, nebo shořely při požáru fary v roce 1974.⁸ Dále jsem prostudoval soukromý archiv rodiny Dobiášů z Daňkovic, kteří jsou dlouholetými kronikáři obce. Jejich archiv není nijak zpracován, pouze chronologicky seřazen. Obsahuje vesměs různé rukopisné záznamy vzpomínkového charakteru. Při psaní práce jsem dále pracoval se zápisy a protokoly ze schůzí presbyterstev jednotlivých sborů a s korespondencí

4 ŠMILAUEROVÁ, Adéla (ed.): *Ex archivis ecclesiae. Sborník příspěvků historiků a archivářů k dějinám Československé církve evangelické a jejích předchůdkyň, evangelických církví augsburského a helvetského vyznání v českých zemích*, Praha 2009.

5 SMOLÍK, Josef: *České církve v krizi roku 1938 a v době německé okupace*, Praha 2000.

6 HANUŠ, Jiří – STRÍBRNÝ, Jan: (edd): *Stát a církev v roce 1950*, Brno 2000.

7 SVOBODA, Josef, František: *Vlastivěda moravská. II: Místopis. Novoměstský okres*. Brno 1948.

8 Ústní daňkovická tradice.

vedoucích představitelů buď mezi sebou, nebo s vyššími instancemi. Dále jsem ve velké míře používal účty, účetní uzávěrky a listiny, které se týkají financí. Charakter jednotlivých písemností se příliš neliší. Všechny jsou vesměs psány česky a latinkou. Jedinou výjimkou je německy psaná korespondence s Vysokou c. k. církevní radou, která skončila s vznikem Československa. Při zpracovávání pramenů a textu jsem používal přímou, progresivní, analytickou, syntetickou a komparativní metodu. Po shromáždění pramenů jsem provedl jejich roztřídění podle smyslu sdělení z nich vyplývajících a provedl jejich analýzu. V případě chybějících přímých pramenů jsem použil komparativní metodu k získání věrohodných údajů. Získaná data jsem interpretoval a převedl do narativního podání. V závěru jsem se pokusil podat stručnou syntézu svého bádání.

Práce se skládá z úvodu, čtyř hlavních kapitol a závěru. První kapitola předkládá souhrn událostí, které předcházely osamostatnění. Druhá kapitola se zabývá utvořením správní struktury sboru, získáním filiálky v Borovnici a událostmi spojenými s působením prvního faráře. Třetí kapitola se zaměřuje na vykreslení situace po smrti prvního faráře. Ukazuje, jak se v daňkovickém sboru promítla první světová válka a jaký měla dopad na chod sboru. Závěr kapitoly je věnován dlouhému období, kdy se daňkovickým představitelům nedařilo získat nového duchovního správce. Čtvrtá kapitola popisuje problémy, které dlouhé období bez faráře přineslo a jejich postupné odstraňování. Také se zabývá obnovenou stavební činností a studuje dopad dramatických událostí spojených se začátkem a průběhem druhé světové války. Celá kapitola končí spolu s odchodem daňkovického faráře, k němuž došlo ještě za války.

I. Vývoj před získáním samostatnosti (1792–1904)

České země hrály v náboženském vývoji Evropy nepřehlédnutelnou roli. Vzniklo v nich jedno z prvních nekatolických náboženství, které se dokázalo udržet i proti ozbrojenému náporu sousedních zemí. Díky Kutnohorskému náboženskému smíru v roce 1485 ustaly střety mezi katolíky a utrakvisty. Poté, co propuklo reformační hnutí v říši, přestaly být české země vnímány jako kacířské a mohly začít rozvíjet soužití založené na náboženské toleranci.

Konec svobody vyznání přišel po porážce protihabsburského stavovského povstání. To odstartovalo dosud nejničivější válku v Evropě. Za třicet let jejího trvání došlo k velké proměně společnosti. Nekatolíci opouštěli zemi a zvláště nekatolická šlechta čelila velmi silnému tlaku. Vídeňský dvůr postupně zpříšňoval podmínky pro nekatolíky, až v roce 1627 vydal Obnovené zřízení zemské. Tento dokument se na dlouhou dobu stal základem právního řádu a pro nekatolíky v něm nebylo místo. Podle oficiálních záznamů byla rekatolizace dokončena v osmdesátých letech 17. století.

Takto rychlá změna nemohla bezezbytku uspět. V přirozeně nekatolických oblastech od Chebska po orlické hory a na Vysočině se rozvinulo tajné nekatolictví, které se skrývalo před vládnoucími úřady. Vznikly tajné cesty z Uher do Slezska, kterými proudili kazatelé a nositelé zakázaných zpráv. Nekatolíci za svobodu vyznání také bojovali v několika povstáních, například na Opočensku,⁹ či podporovali pruského krále Fridricha II. Velikého ve válkách o rakouské dědictví.¹⁰

Po nástupu Marie Terezie na trůn se náboženská situace v českých zemích alespoň navenek uklidnila. Otevřená snaha o získání náboženských svobod se projevila v důsledku působení jezuitských kazatelů na Valašsku v roce 1777. Vládnoucí vrstvy to velmi zaskočilo. Vzhledem k dlouhému období náboženského klidu se předpokládalo katolické vítězství. Samotnou Marii Terezii, která byla

9 NEŠPOR Zdeněk R.: *Víra bez církve? Východočeské toleranční sektářství v 18. a 19. století*, Ústí nad Labem, 2004.

10 VERITAS: *Evangelici v rané toleranční době v Čechách a na Moravě*, Praha 1995, s. 20.

hluboce věřící, tyto nepokoje velmi zasáhly. Jejich řešení proto přenechala svému spoluvládci, Josefu II. Ten po neúspěšných pokusech o uklidnění situace a po smrti císařovny vydal Toleranční patent. Byl však určen pouze pro oblasti, které se nedařilo uklidnit, zbytek země se o něm neměl dozvědět. Tento záměr překazily zachovalé informační trasy, které zprávu o patentu rychle roznesly.¹¹

Jedna z těchto tras vedla i přes Vysočinu. Lidé v Daňkovicích se proto o vydání Tolerančního patentu rychle dozvěděli. O celé události přesněji vypovídá dochovaná zpráva pocházející přímo od pamětníka z Jimramovských Pasek jménem Husák.

„Václav Mašík, rychtář daňkovský, tu sobotu před poslední nedělí adventní (17. 12. 1781) v r. 1781 přinesl zprávu z ouřadu Imramovského z strany tolerančipatentu – následovně do všech obcí panství imramovského přišla tato známost. Potom se drželo shromáždění v domě téměř ve všech obcích. V Daňkovicích se drželo v té hospodě, co nyní Kubík z Javorka přebývá. Na to na jaře začala komis na sl. (slavné) kanceláři Imramovské, ke které byli voláni ti, kteří se k povolenému náboženství přiznati žádali. Každý byl volán obzvláště a když byl vyslyšen, propustil se a zase jiný byl předvolán. Vrchní se tenkrát jmenoval Faeienberg. Rychtář daňkovský se jmenoval Václav Mašík, pak se vyprodal a umřel ve Žďáře.“¹²

V Daňkovicích nezháleli a do konce roku vypracovali seznam všech, kteří chtěli přejít k tolerovanému vyznání. Šlo o 206 osob a všechny se přihlásily ke kalvínství. V dubnu přijela státní komise do Jimramova a pořídila oficiální soupis včetně důvodů pro přestoupení. Studium přihlášek byla zjištěna jejich nesjednocenost a velký rozptyl liturgických znalostí jednotlivých lidí. Nicméně téměř ve všech se objevuje zrození v nekatolické víře. Z toho lze usuzovat, že v Daňkovicích nikdy nedošlo k úspěšné rekatolizaci. Pro nedostatek pramenů nelze přesně říci, proč se daňkovičtí připojili k Jimramovu, který je od nich vzdálenější, než bližší obec Německé (dnes Sněžné).¹³

11 HOLEŠ, Jiří: *Historie evangelického sboru v Daňkovicích od*

Tolerančního patentu do osamostatnění (1782–1904). Hradec Králové, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Historický ústav, s. 15.

12 Zaznamenáno na jimramovské fáře dne 29. června 1837. Archiv Farního sboru českobratrské církve evangelické v Jimramově (dále FS ČCE v Jimramově), sign. R-III-D-3/28.

13 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 17–18.

První kazatel, který v jimramovském sboru působil, byl uherského původu. Jmenoval se Pál Szentmártony. Na svém místě dlouho nevydržel. Neuměl česky, ani německy a jeho vlastnosti nebyly takové, jaké si lidé u kazatele představovali. Proto si jimramovští brzy stěžovali u uherského superintendanta, pod kterého spadali. Chtěli Szentmártoniho výměnu a uspěli. Szentmártony v Jimramově strávil necelé dva roky, od 14. listopadu 1792 do 1. srpna 1784¹⁴ a potom musel odejít do nedalekého Německého.¹⁵ Za jeho působení Daňkovic navázaly těsnější vztahy s okolními obcemi (Spělkov, Krásné a Valdorf) a položily základ pro pozdější filiálku. Důkaz jejich spojení máme v dopise, v kterém se vyjadřují k volbě Michala Blažka příštím farářem. Všechny výše zmíněné obce poslaly jeden společný dopis, kde byli podepsáni zástupci všech obcí, ale pouze z Daňkovic tam byly podpisy dva.¹⁶

Po odchodu Szentmártoniho se novým kazatelem jimramovského sboru stal Michal Blažek. Původem Slovák získal náboženské vzdělání ve svobodnějším Uhrách a po vyhlášení Tolerančního patentu začal působit na Moravě. Sbor převzal téměř okamžitě po odchodu svého předchůdce dne 6. srpna 1784.¹⁷ Šlo o osvíceného člověka, který ovládal češtinu, používal ji při kázání a neomezoval se pouze na bohoslužby. Jeho práce obsahovala všeobecnou pomoc svým farníkům při řešení obtížných situací, pomáhal vychovávat děti ve víře, byl oporou umírajícím. Choval se tak, jak si obyčejní lidé představovali správného kazatele, a proto byl všeobecně uznáván a milován.¹⁸

Daňkovičtí pokračovali ve svých snahách o filiální sbor i pod novým kazatelem. Jejich cílem se stala stavba modlitebny, čímž by svůj cíl významně podpořili. Rozbor raného účetnictví ukazuje, že k započetí její stavby došlo v roce 1785. Žádné další podrobnosti o stavbě, či umístění nejsou známy, jelikož šlo o dočasnou dřevěnou stavbu, která se nedochovala.¹⁹ Modlitebna byla dokončena

14 Archiv FS ČCE v Jimramově, Poznámka M. Blažka, sign: R-III-D-3.

15 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 19–20.

16 Archiv FS ČCE v Jimramově, Dopis z Daňkovic, sign: R-III-C-1-a/6.

17 Archiv FS ČCE v Jimramově, Vlastnoruční poznámka Michaela Blažka, Sign: R-III-D-3.

18 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 20–21.

19 *Tamtéž*, s. 22.

už v roce 1786.²⁰

Daňkovičtí tím učinili velký krok k částečnému osamostatnění. Začali vést pečlivější účetnictví, které posílali ke kontrole na zemský úřad do Brna. Ve vedení účtů se postupně vystřídal několik hospodářů, kteří pracovali v různě dlouhých obdobích. V roce 1799 vstoupili daňkovičtí do „zkušebního období“, v kterém měli prokázat schopnost vést vlastní filiální sbor. Úřední potvrzení vzniku kazatelské stanice obdrželi někdy v roce 1804, po pěti letech bezproblémového působení s účinností od nového roku. Další potvrzení, vzniku lze nalézt ve vyhlášení sbírky na kazatelský institut, kde Michal Blažek doslovně píše: „... v církvi Imramovské s filiální Daňkovicou“.²¹ Tento zápisek lze proto považovat za definitivní potvrzení, že od roku 1805 daňkovičtí oficiálně existovali.

Daňkovičtí dospěli ke svému prvnímu cíli. Vytvořili kazatelskou stanici a své další snahy napřímili směrem k osamostatnění. Pokusili se vydržovat vlastního pastora. Ukázalo se však, že je to zatím nad jejich možnosti. V účetních listech z let 1805 a 1806 je podepsán jistý Michael Placzek, který je titulován jako účetní a pastor²² Sbor si vyzkoušel, co znamená vydržovat vlastního duchovního správce a poznal problémy a úskalí, které to přinášelo. Pro nedostatek pramenů není možné přesně posoudit, jaké okolnosti stály kolem jeho přijetí i odchodu. Víme však, že o dva roky později začal sbor stavět školu, kterou dokončil v roce 1810. Navštěvovaly ji i děti z jiných obcí bez rozdílu jejich vyznání. Tento stav přetrvával až do roku 1835, i když nařízení z roku 1827 zakazovalo společnou výuku katolíků a nekatolíků.²³

Po dokončení školy se ve sboru až do roku 1815 nic významného nedělo. Tehdy přišel nový pastor Johann Nediela. Spolu s ním připravili daňkovičtí projekt nové zděné modlitebny, kterou začali stavět v následujícím roce. Svoji práci úspěšně dokončili v roce 1818. Budova se plně odpovídala tolerančním pravidlům. S výjimkou malého přístavku nad vchodem si zachovala svoji podobu až do dnešních dnů.²⁴ „Je 16 m. dlouhá a 9,5 metru široká, nemá věž ani zvony, vchod z polí a také vnitřní zařízení (ohrádka kolem stolu Páně, kazatelna při

20 Soukromý archiv rodiny Dobiášů, O modlitebně, bez inventárního čísla.

21 Archiv FS ČCE v Jimramově, Sbírka na kazatelský institut, sign: R-III-D-8.

22 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní list, bez inventárního čísla.

23 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 24.

24 *Tamtéž, ...*, s. 25.

podélné stěně, 2 kruchty) zachovává původní podobu tolerančních modliteben. Dlažba středem kostela byla z opukových dlaždic, pod lavicemi jen pískový násyp. Šindelová krytina střechy.²⁵

Není však známo, co se stalo s původní dřevěnou modlitebnou. Je možné, že byla rozebrána a použitelný materiál byl využit na stavbu nové budovy, ať už na lešení, či na vazbu střechy. V pramenech však není pro toto tvrzení žádný důkaz.

Pastor Johann Nediela působil v Daňkovicích dlouhou dobu, s malou přestávkou až do roku 1827. V tomto roce přišel jimramovský sbor o svého kazatele Michala Blažka. Ztráta všemi respektované osobnosti sbor těžce zasáhla. Navíc bylo jasné, že jimramovští mohou přijít o úřad superintendanta, na kterém si značně zakládali. Blažkův syn nebyl presbyterstvem shledán jako vhodný kandidát na uprázdněné místo. Novým kazatelem se stal farář Opočenský, který přišel z Rovečného, a tomu se podařilo v Jimramově superintendatský úřad udržet.²⁶

Nového faráře ale daňkovičtí už nepoznali. Využili zmatků, které provázely hledání nového kazatele a „*pro neschůdnost cest a velkou vzdálenost*“ se od jimramovských na konci roku 1929 oddělili a začátkem následujícího roku se přifařili k mnohem bližšímu Německému.²⁷

Během jednání o přestupu došlo k úpravě jejich povinností vůči novému mateřskému sboru. Nově museli platit 40 zlatých ročně faráři, který v Daňkovicích vysluhoval bohoslužby každou třetí neděli v měsíci. Dále se zavázali k podpoře stavebního úsilí sboru v Německém. Museli se podílet na opravách a nových stavbách jednou čtvrtinou celkových nákladů.²⁸ Zdá se, že v době po přestupu filiálky pod sousední farnost se toho moc nedělo. Kromě drobného zvelebování modlitebny a rozšiřování sborového majetku nejsou zprávy

25 SVOBODA, J. F.: *Vlastivěda moravská...*, s. 325.

26 HOLEŠ, Jiří: *Historie...*, s. 26.

27 Archiv Farního sboru českobratrské církve evangelické ve Sněžném (dále FS ČCE ve Sněžném), Dopis do Německého shrnující společnou historii napsaný v roce 1900, sign: R-III-C-3/7.

28 Archiv FS ČCE ve Sněžném, Povinnosti nové filiálky, sign: R-III-C-3/7.

o dalších událostech.

Změny nastaly, až když k mateřskému sboru v roce 1846 nastoupil farář Jan Chlumský. Za jeho působení došlo k rozsáhlým stavebním pracím, byla zřízena nová farní škola, hřbitov a upravena modlitebna. Také došlo ke zvýšení farářova služného na 63 zlatých. Krátce po jeho nástupu začaly celoevropské revoluční nepokoje, kdy si nižší vrstvy vymohly nové, do té doby nevídané privilegia. Také se ukázalo, že nařízení Tolerančního patentu byla nepřiměřeně diskriminující a nekatolíci už nechtěli tuto nerovnoprávnost přehlížet.²⁹

Prvním krokem k odstranění nerovnosti mezi katolíky a nekatolíky se stalo tzv. Protestantské provizorium vydané už v roce 1849, které mělo připravit půdu pro úplné řešení vztahů mezi katolíky a nekatolíky. Rušilo některá nařízení Tolerančního patentu, nekatolíci se nově nazývali evangelíky, ale hlavně skončilo placení nekatolických sborů katolickým farářům. Do těchto nových práv už stát v padesátých letech nezasáhnul. Nicméně Provizorium neplatilo hned a plošně. O část jeho nařízení museli evangelíci přímo žádat.³⁰

V roce 1858 se evangelíci v Německém rozhodli, že rozšíří modlitebnu tak, aby snesla srovnání s katolickým kostelem. Na této rozsáhlé přestavbě se daňkovičtí museli podílet a nezbývaly jim tak prostředky na rozšíření a upravení vlastní modlitebny. Kostel v Německém byl dokončen v roce 1861. Ve stejném roce vyšel Protestantský patent.³¹ Ten ukončil dobu pouhé náboženské tolerance a zavedl rovnoprávnost mezi katolíky a evangelíky. Zrušil státní zásahy do vnitřních a vnějších záležitostí evangelických církví, poslední omezení vyplývající z Tolerančního patentu, která ještě přetrvávala. Volba staršovstva i farářů se stala věcí plně v rukou příslušníků sboru. Jeho vydání oficiálně povzneslo doposud tolerované církve na roveň církve katolické. Zároveň o ně začal stát deklarativně opírat svoji legitimitu, což byla pozice, která dlouhodobě příslušela pouze církvi katolické.³²

Při průzkumu dobových pramenů se nepodařilo najít o dalších letech

29 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 29–30.

30 Archiv FS ČCE ve Sněžném, Dopis zemské komisi, sign: R-III-6/1.

31 SALÁK, Pavel – TAUCHEN, Jaromír (edd.): *Říšská sbírka zákonů 1848–1918 [elektronický zdroj]*, Brno 2009.

32 NEŠPOR Zdeněk R.: *Náboženství na prahu nové doby: česká lidová zbožnost 18. a 19. století*, Ústí nad Labem 2006, s. 503.

významnější zprávy. Teprve až v roce 1867 se lze dozvědět o špatném stavu modlitebny. Měla poškozenou střechu, do které zatékalo. Nejspíše šlo dlouho o skrytý problém, protože daňkovičtí by určitě nenechali do modlitebny zatékat. Poškozené místo opravili a zároveň rozhodli, že je nutná celková renovace střechy. Celou opravu chtěli provést co nejvíce svépomocí. Kromě střechy mělo také dojít k opravě nebo výměně nevyhovujících lavic v modlitebně.³³ Začalo však být jisté, že celou opravu nejsou schopni sami zvládnout. Požádali proto Vysokou c. k. církevní radu o finanční pomoc. V psaní popisovali svůj těžký úděl, nutnost platit příspěvky na stavební projekty mateřského sboru, stavbu škol v ostatních vesnicích filiálky, nepříznivé podmínky Vysočiny, výkyvy počasí a také zmínili nutnost vzpamatování se z vojenského vpádu Prusů v roce 1866. Psaní odeslali v únoru 1869.³⁴ Odpověď c. k. rady není známa a nevíme ani, jestli daňkovičtí dostali nějaký příspěvek. Víme však, že projekt dokázali dokončit v roce 1871, kdy modlitebna dostala novou, dvakrát natřenou šindelovou střechu.³⁵

Z rozboru účetních listů v sedmdesátých letech je zřejmé, že se vztahy mateřského sboru a jeho kazatelské stanice začaly měnit. Z nepřímých důkazů lze odhadnout, že se Němečtí snažili ve své filiálce získat vyšší vliv. Ta se tomu bránila a tak došlo k prvnímu zhoršení vzájemných vztahů.³⁶

V roce 1880 zemřel starý farář Chlumský a po krátkém bezvládí byl zvolen v roce 1881 František Smetánka z Vorle u Chrudimi. Před jeho volbou však došlo ke sporu o výši příspěvku filiálky. Němečtí chtěli, aby platila 250 zlatých ročně, ta to však odmítla a trvala na 200 zlatých ročně. Diskuze přerostla v hádku a rozčilení daňkovičtí presbyteři ze schůze odešli. Němečtí využili jejich nepřítomnosti a odhlasovali vyšší částku, spolu se zvýšením příspěvků na stavební činnost na jednu třetinu celkových nákladů. Toto usnesení daňkovičtí nikdy nepřijali a považovali je za neplatné. Příspěvky platili podle svého nižšího

33 Archiv FS ČCE ve Sněžném, Protokol ze zasedání presbyterstva 29. června 1868, sign: R-III-6/1.

34 Archiv FS ČCE ve Sněžném, Dopis Vysoké c. k. vrchní církevní radě, sign: R-III-6/1.

35 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účty za rok 1871, sign: R-III-E/11.

36 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 34–35.

návrhu.³⁷

Opuštění volebního shromáždění trvale poškodilo vzájemné vztahy. Daňkovičtí se snažili dosáhnout samostatnosti, ale němečtí jim v tom všemožně bránili a opakovaně se pokoušeli zvýšit svůj vliv na dění ve filiálce. K posílení své pozice vůči mateřskému sboru se daňkovští spojili s nedalekou Borovnicí, která měla spory se svým mateřským sborem v Jimramově. Borovnice se časem odtrhla a přifařila k Německému, ale mnohem těsnější vztahy navázala s daňkovickou filiálkou. Obě kazatelské stanice často vystupovaly společně, vzájemně podporovaly své požadavky, a tak jejich vyjednávací pozice vůči mateřskému sboru značně posílila. Společně si vydržovali vlastního vikáře a získávali tím větší nezávislost.³⁸

K další významné události došlo v roce 1885, kdy si valdorfští podali žádost o odfaření od Daňkovic a připojení k Německému.³⁹ Daňkovští to sice zamítli z finančních důvodů, ale valdorfští se nevzdali. Napsali na Vysokou c. k. církevní kancelář a jejich žádost rozhodujícím způsobem podpořili Němečtí. Vz dali se saláru, který budou valdorfští platit pořád do Daňkovic, a navíc daňkovickým snížili příspěvek na 175 zlatých ročně. Jelikož tak pominuly finanční důvody proti odtržení, nezbylo daňkovickým nic jiného než s požadavky souhlasit. Kancelář vydala rozhodnutí v roce 1886 a Valdorf přešel pod správu Německého.⁴⁰

Nový konflikt konflikt způsobila žádost presbyterů z Německého o společné presbyterstvo, ve kterém by však měli nadpoloviční většinu hlasů. Proti tomu se obě kazatelské stanice důrazně ohradily; spor se táhl až do roku 1888, kdy se konaly první volby do tohoto orgánu. Jaký byl poměr hlasů, nevíme, protože se prameny nedochovaly. V této době vznikl rovněž spor o vikáře kazatelských stanic. Němečtí nechtěli posilovat samostatnost svých filiálek a podávali protesty proti způsobu, jakým měl být vikář placen, a uplatňovali i jiné další zdržovací taktiky. Daňkovice nezůstaly svému mateřskému sboru nic dlužny a také si stěžovaly na způsob dosazování vikáře a jeho povinnosti, protože němečtí ho mohli dosazovat bez volby a zdarma využívat jeho služby. Kazatelské stanice nakonec vyhrály, vikáře si mohly zvolit samy a nemusely ho zdarma půjčovat

37 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 36.

38 *Tamtéž*, s. 37–40.

39 Archiv FS ČCE ve Sněžném, Dopis z Valdorfa, sign R-III-6/1.

40 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 37–40.

mateřskému sboru. Vikář byl pro filiálky velkým přínosem. Zvedly se počty odsloužených bohoslužeb, zkvalitnila se výuka dětí a spousta dalšího. Kvůli tomu se daňkovickým začaly velmi zajídat poplatky, které platili do Německého, neboť za ně dostávali jen velmi málo. V roce 1888 rozšířili vikářův byt na plnohodnotnou faru. I v Německém na svojí faře zapracovali, opravili ji a rozšířili. Přes prvotní nechuť se na ní podíleli i daňkovičtí zaplacením třetiny nákladů. Původně trvali na čtvrtině, ale po složitých jednáních souhlasili s požadavky mateřského sboru.⁴¹

V roce 1890 došlo ke změně vikářů. Tomáš Juren odešel pryč a na jeho místo nastoupil Josef Souček. Na změně daňkovičtí vydělali. Souček svého velmi dobrého předchůdce ještě převyšoval v osobních i profesních kvalitách. Když po čtyřech letech odcházel do Prahy, všichni toho litovali. Kvalitu Součkových schopností nejlépe dokládá fakt, že se v roce 1919 stal prvním synodním seniorem sjednocené evangelické církve, která existuje dodnes.⁴²

Po jeho odchodu neměly Daňkovice vikáře až do roku 1898. Dostaly se také do vážného sporu s mateřským sborem. Neměly peníze na placení podílu vyžadovaného na opravu jejich fary. Daňkovičtí se proto snažili svoje příspěvky snížit. Vyžádali si dokonce listinu z volby faráře Smetánky, kde měly být uvedeny nižší částky. Tímto krokem si však uškodily, protože se zjistilo, že by měli platit na salár dokonce o padesát zlatých více. Všechny to překvapilo, protože si to už málokdo pamatoval. Němečtí chtěli doplatit zbylé peníze, ale daňkovičtí to odmítali. Proto němečtí blokovali volbu nového vikáře a daňkovičtí kvůli tomu začali zjišťovat podmínky, za kterých by mohli vytvořit vlastní sbor.⁴³

V roce 1898 se jim podařilo obejít Německé a s borovnickou pomocí získali vikáře, který bydlel v Borovnici a do Daňkovic pouze docházel. V tomto roce začaly první vážné snahy o osamostatnění. Na tajných schůzkách probírali možnosti, které mohou nastat. Jejich hlavním cílem bylo dosáhnout úplné

41 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 44–45.

42 VALEŠ, Bohumil: *Evangelický kalendář. Náš první synodní senior. Vzpomínky k 20. výročí jeho úmrtí*, Praha 1958.

43 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 46.

samostatnosti, bez závazků vůči Německému. V dalších třech letech se snažili s Německým dohodnout na podmínkách osamostatnění. Šlo o dlouhé jednání, v kterém byly na prvním místě peníze. Němečtí chtěli důsledné dodržení všech smluv, i těch, které přijali bez daňkovické účasti. To se daňkovským nelíbilo a hledali jinou cestu k dosažení svého cíle. Když pochopili, že s německými se nejspíš nedohodnou, rozhodli se požádat nadřízené orgány. S nimi začali komunikovat od roku 1901. Postupně si ujasnili všechny požadavky na vydržování nového faráře a získali povolení osamostatnit se. Nicméně jim v osamostatnění bránily závazky vůči faráři Smetákovi. Nebyli schopni je plnit a zároveň platit svého vlastního faráře. Proto museli čekat, až starý farář zemře.⁴⁴

Farář Smetánka odešel na věčnost v listopadu 1903. Daňkovičtí hned zahájili dlouho připravované odtržení. Šlo o závod s časem, neboť vše museli stihnout dříve, než v Německém zvolí nového faráře. Snažili se volbu zdržovat a v březnu 1904 dostali od Smetánkovy vdovy doklad o vyrovnání všech závazků vůči zemřelému faráři. Tím získali poslední listinu, které jim chyběla k osamostatnění bez ohledu na vůli Německého. Ti si zvolili nového faráře na konci července. Byl jím František Rozbořil, ale to již na osamostatnění nic nezměnilo. Dosažení osamostatnění bylo všem daňkovickým oznámeno na slavnostní bohoslužbě dne 20. listopadu 1904. Vysluhoval ji právě nový farář Rozbořil z Německého, který přijal administraci daňkovického sboru do doby, než získá svého vlastního faráře.

44 HOLEŠ, Jiří: *Historie ...*, s. 47–51.

II. Období budování samostatného sboru (1904–1910)

1. Administrátor František Rozbořil (1904–1905)

Ještě před oficiálním vyhlášením nezávislosti při bohoslužbě 20. listopadu 1904 se sešlo presbyterstvo sboru, jemuž předsedal František Rozbořil. Ten byl také jednohlasně zvolen administrátorem nového sboru za podmínek, které platily dříve. V Daňkovicích farář kázal každou třetí neděli a jednou týdně vyučoval náboženství. Na konfirmační cvičení žáci museli docházet do Německého, kde se konala společná výuka.⁴⁵ Dále se jednalo o zřízení konfirmační, ohlašni a přestupní knihy, protože doposud všechny tyto záznamy vedl mateřský sbor. Presbyterstvo projednalo i způsob získání církevní pečete (razítka) a nutnost zvolit nového faráře co nejdříve.⁴⁶

Ukázalo se však, že situace nového sboru nebude jednoduchá. Presbyteri podcenili situaci ohledně Borovnice. Na základě seniorova dopisu borovnickému presbyterstvu automaticky předpokládali, že se k nim Borovnice připojí jako filiálka. Senior do Borovnice napsal, že pokud se Daňkovice osamostatní, tak Borovnice nemůže zůstat filiálkou sboru v Německém. Opíral se o §14 církevního práva, který zakazoval tvoření enkláv. Zmíněný paragraf výslovně uváděl, že mateřský sbor musí mít se svojí filiálkou společnou hranici. Vznikem daňkovického sboru se územní spojení Borovnice s Německým přerušilo a tím se z Borovnice stala enkláva. Senior dále borovnickým navrhl připojení k Daňkovicím, ale zmínil i možnost přifaření k Jimramovu.⁴⁷ Borovnici se ani jedna z variant moc nezamlouvala a hledala cestu, jak zmíněný paragraf obejít, protože pod Německým byla spokojena. Borovnické presbyterstvo se sešlo 4. prosince 1904, aby vypracovalo nový návrh. Jednomyslně se usneslo, že chtějí právně zůstat filiálkou Německého, ale bohoslužby bude sloužit daňkovický farář

45 Soukromý archiv rodiny Dobiášů, ŠVANDA, František: *Vzpomínky: doba daňkovická a novoměstská*, str. 8, bez inventárního čísla.

46 Archiv farního sboru českobratrské církve evangelické v Daňkovicích (dále FS ČCE v Daňkovicích), Protokol zasedání presbyterstva 20. listopadu 1904, sign: R-III-C-3/9.

47 Archiv filiálního sboru českobratrské církve evangelické v Borovnici (dále FS ČCE v Borovnici), Dopis seniora 9. listopadu 1904, bez inventárního čísla.

za příslušný obnos, aby se neporušil §14 církevního práva. Pro případ, že by daňkovičtí návrh nepřijali a chtěli dále vyjednávat, si zvolili dva delegáty s právem zastupovat presbyterstvo. Byli to kurátor František Martinovský a pokladník Josef Pavliš.⁴⁸

Na změněnou situaci daňkovičtí reagovali na schůzi širšího zastupitelstva 11. prosince 1904 v Krásném, kde nabízenou dohodu odmítli. Zpráva o úmyslech Borovnice vyvolala mezi zastupiteli rozhořčení. Uznávali sice, že jsou novým sborem, ale rozhodně nejsou méněcennější než Německé. Navíc by se tím daňkovický farář stal vikářem faráře z Německého. Borovnickou nabídku jednohlasně odmítli a schůze pokračovala dalšími přípravami na volbu duchovního, která se měla uskutečnit bez ohledu na Borovnici. Také řešili otázku, jestli vypsát konkurz, nebo někoho soukromě oslovit.⁴⁹

Kvůli odpovědi do Borovnice se presbyteri sešli znovu 14. prosince 1904. V dopise pro borovnické presbyterstvo uváděli, že spojení podle borovnického návrhu je nemožné z důvodu velkých správních komplikací a zvláště kvůli tomu, že by se nový daňkovický farář stal vikářem faráře v Německém. Takový stav by prakticky znemožnil získání faráře, protože za těchto podmínek by nabídku nikdo nepřijal. Navrhli proto, aby se borovnická nedůvěra vůči nim rozptýlila sepsáním přesného statutu, na jehož základě by se spojili. Chtěli, aby došlo k přátelské schůzce, na které by si vyjasnili vzájemná stanoviska.⁵⁰ Zda schůzka skutečně proběhla, nebylo výzkumem zjištěno.

Borovnice se pokusila získat vlastního vikáře, jenž by posílil její pozici ve vyjednávání. Vysoká církevní rada tento požadavek zamítla, protože vikář Pavel Kezeš již přijal farářské místo ve Valteřicích.⁵¹ Dne 2. února se v Borovnici sešlo presbyterstvo, aby rozhodlo o sborové příslušnosti, jelikož i sám superintendent prohlásil, že spojení s Německým není nadále přípustné. Rozhodlo proto o svolání schůze všech členů s hlasovacím právem, aby společně rozhodli, protože

48 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání presbyterstva v Borovnici dne 4. prosince 1904, sign: R-III-C-3/9.

49 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání zastupitelstva v Krásném dne 11. prosince 1904, sign: R-III-C-3/9.

50 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis borovnickému presbyterstvu 14. prosince 1904, sign: R-III-C-3/8.

51 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis Vysoké církevní rady 20. ledna 1905, sign: R-I/1

závažnost otázky si to vyžadovala.⁵² Dostatečný počet členů se sešel až 26. března. Za nový mateřský sbor zvolili Daňkovice, ale s pouze s přesným statutem, který by vymezil pravomoci a povinnosti obou sborů. Vypracovali i jeho první návrh o osmi článcích.⁵³ Poté ho ještě na schůzích presbyterstva upřesnili a upravili. Finální návrh statutu koncipoval kurátor borovnického filiálního sboru František Martinovský dne 18. dubna 1905. Obsahoval celkem pět článků. První článek jasně určoval, že své záležitosti si každý sbor spravuje sám. Druhý článek požadoval, aby příspěvek na služné platili borovníčtí přímo mateřskému sboru a nikoliv faráři. V třetím článku borovníčtí požadovali, aby si mohli kdykoliv zvolit vikáře, a když tak učiní, tak už nebudou do Daňkovic nic platit a vikáře si budou vydržovat na vlastní náklady. Ve čtvrtém článku se pravilo, že pokud nemají borovníčtí vikáře, tak daňkovický farář musí plnit jeho povinnosti, za což obdrží příslušnou štolu. V posledním pátém článku požadovali, aby jim daňkovičtí nekladli žádné překážky v případném osamostatnění, či přefaření.⁵⁴ Z těchto článků je zjevné, že se borovnickým do spojení s Daňkovicemi nechtělo. Navrhli statut tak, aby se daňkovičtí stali pouhými potvrzovateli jejich rozhodnutí, do nichž jim nemohli mluvit. Pro mateřský sbor byly takto široké pravomoci filiálky neakceptovatelné a trvalo ještě dlouho, než se oba sbory dohodly.

Je otázkou, proč se tyto dva dříve spolupracující sbory nedokázali shodnout. Přesné určení příčiny náhlého zhoršení vztahů je dnes nejspíše nemožné. Kromě objektivních příčin jistě hrály roli i obyčejné lidské emoce. Borovníčtí se nejspíše obávali zvýšení odvodů do pokladny mateřského sboru a navíc si určitě uvědomovali snadnější provádění kontroly ze strany mateřského sboru kvůli zkrácení vzdálenosti. Kromě těchto logických obav jistě hrála roli i závist, že daňkovičtí dosáhli osamostatnění dříve než borovníčtí. Navíc borovníčtí věděli, že Daňkovice nejsou bohatá obec a určitě se obávali, že nový sbor brzy zanikne, nebo se dostane do vážných potíží. Tím by se Borovníci znovu

52 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání borovnického presbyterstva dne 2. února 1905, sign: R-III-C-3/9.

53 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání všech úřadů borovnického sboru dne 26. března 1905, sign: R-III-C-3/9.

54 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Návrh statutu Borovnice-Daňkovice dne 18. dubna 1905, sign: R-III-C-3/8.

zkomplikoval život a ještě by mohla přijít o příspěvky vložené do společné pokladny. Navíc Borovnice neměla s Německým žádné spory a ke spojení s Daňkovicemi byla spíše přinucena proti své vůli. Všechny zmíněné skutečnosti se spolupodílely na zhoršení vztahů mezi kdysi spolupracujícími obcemi.

Kromě jednání se svou budoucí filiálkou pracovali daňkovičtí na upevnění jejich mladého sboru. Někdy mezi 15. a 25. lednem 1905 získali církevní sborovou pečeť.⁵⁵ Dne 5. února se uskutečnily volby nového sborového církevního zastupitelstva, které mělo 30 členů. Z něj vzešlo užšími volbami nové presbyterstvo. V něm zasedalo 10 členů, stejně jako když byly Daňkovice filiálním sborem.⁵⁶ Volbou správních orgánů dokončili daňkovičtí vnitřní stabilizaci sboru a přistoupili k získání nového faráře. Na schůzi zastupitelstva konané dne 19. března se rozhodli nevypisovat konkurz, ale přímo oslovit vikáře Škeříka a Jindřicha Švandu.⁵⁷

Oba oslovení vikáři se k nabídce brzy vyjádřili. Škeřík děkoval za projevenou důvěru, ale odmítnul, protože už přijal farářské místo ve Valteřicích.⁵⁸ Švanda nabídku předběžně přijal a zavázal se vykonat bohoslužbu s Večeří Páně 16. dubna, aby předvedl své schopnosti.⁵⁹ Situace se ale značně zkomplikovala. Volby v Nebuželích, kde byl zvolen farář Bedřich Gerža, byly napadeny. Administrátor proto navrhl, aby se všichni vzdali kandidatury. To pro Švandu znamenalo, že farář Gerža bude s velkou pravděpodobností kandidovat do Daňkovic. Švanda proto psal daňkovickým presbyterům, aby mu dali záruku, že bude zvolen. V případě, že by se mu jí nedostalo, by šel raději do Velimi, kde měl jisté místo vikáře.⁶⁰

Záruky se mu nejspíše dostalo, i když to výzkumem nebylo jednoznačně prokázáno. Na zasedání zastupitelstva sboru 14. května 1905 se připravily volby faráře a zároveň se spolu s borovnickými zástupci stanovily farářovy povinnosti

55 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 15. ledna 1905, sign: R-III-C-3/9, srov. s Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Pozvánka na zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 25. ledna 1905, sign: R-III-C-3/9.

56 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 5. února 1905, sign: R-III-C-3/9.

57 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 19. března 1905, sign: R-III-C-3/8.

58 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis vikáře Škeříka dne 27. března 1905, sign: R-III-C-1/3.

59 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis vikáře Švandy dne 26. března 1905, sign: R-III-C-1/3.

60 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis vikáře Švandy Františku Rozbořilovi dne 29. března 1905, sign: R-III-C-1/3.

a výše jeho odměny. Farář sloužil vždy dvě neděle v měsíci v Daňkovicích a třetí neděle v Borovnici. Cvičení pro mládež se v každé obci mateřského sboru muselo konat minimálně šest dní v roce, v Borovnici každou třetí neděle. Farář byl dále povinen vysluhovat bohoslužby o velkých svátcích spolu se svatou večeří páně. V Borovnici určovalo dny vysluhování svatých večeří místní presbyterstvo. Dále měl sloužit křty, svatby, pohřby a zajistit konfirmační cvičení ve vhodné dny. Za to mu náleželo 1200 korun služného ročně a pohyblivá štola, kterou sbor dorovnal, pokud nedosáhne minimálně 400 korun ročně. Ke soukromému užívání dostal farní domek č. 56 a jeho zahradu. Navíc se předpokládalo, že po dokončení plánované fary se do ní farář přestěhuje. Na cesty Borovnice mu byl zajištěn povoz a presbyteři se navíc zavázali k přistoupení do Pensijního ústavu evangelické církve, který se staral o penzionované faráře a jejich vdovy příspěvkem 40 korun ročně.⁶¹

Den volby byl stanoven na 12. června 1905. Daňkovičtí se s borovnickými dohodli na rozdělení plateb. Měli se podílet na třetině služného, tj. 400 korun ročně a také měli přispět třetinou příspěvku na Pensijní ústav, tj. 14 korun ročně. Povoz, který vozil faráře na bohoslužby do Borovnice, si měli borovničtí zajistit sami. Nabídli jim ale, aby se s někým z Daňkovic na dopravě faráře dohodli.⁶²

Výsledky jednání zaslali vikáři Švandovi s prosbou, jestli by nepřijal snížení služného na 1000 korun ročně a nezrušil povinnost doplnit štolu na 400 korun. Svůj požadavek zdůvodnili nelehkou situací sboru a plánovanou stavbou nové fary. Zároveň slíbili, že jakmile to situace sboru umožní, tak mu přidají. Vikář Švanda pro jejich požadavky projevil pochopení, ale zároveň je žádal, aby mu nechali čas na rozmyšlenou. Svoji definitivní odpověď jim chtěl zaslat až po svatodušních svátcích.⁶³

Volba faráře Švandy se uskutečnila dne 12. června. Ze sta osob, které měly hlasovací právo, se jich dostavilo padesát sedm. Všechny náležitosti tím byly

61 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 14. května 1905, sign: R-III-C-3/9.

62 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 14. května 1905, sign: R-III-C-3/9.

63 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis faráře Švandy dne 2. června 1905, sign: R-III-C-1/3.

splněny a farář Švanda dostal plný počet hlasů. Daňkovičtí učinili další krok k plnohodnotnému sboru.⁶⁴ Vše ale mohlo být zhceno, protože Švanda napsal dopis administrátorovi Rozbořilovi, že neví, jak se zachovat v otázce snížení služného. V dopise zmiňuje obavu, jestli by se snížení neprojevovalo jako příliš vysoké, s ohledem na jeho životní náklady. Dále poukazuje na to, že by snížení služného mohlo zavdat důvod Vysoké církevní radě neuznat volbu, protože snížení služného odporuje platným církevním právním normám. Rozbořil mu na druhé straně listu odpověděl, aby se s daňkovickými dohodl na tom, že služné bude napsáno podle řádů. Po čas nouze sboru má Švanda přijmout jeho snížení, ale zbytek vést jako dluh vůči sboru.⁶⁵ Po vyřešení této poslední záležitosti nic nebránilo tomu, aby vyšší instance volbu faráře potvrdily. Superintendentství vydalo jmenovací dekret 22. srpna 1905.⁶⁶ Švanda do Daňkovic přijel 15. září.⁶⁷ Jeho instalace se odehrála dne 8. října velkým slavnostním aktem, na který byli pozváni faráři z blízkých, ale i vzdálenějších sborů.⁶⁸ Daňkovičtí konečně získali svého prvního faráře.

2. Působení prvního faráře Jinřicha Švandy (1905–1910)

Zvolením nového faráře dosáhli daňkovičtí významného úspěchu. Jejich práce ale nekončila. Ještě zbývalo schválit platný statut s Borovnicí. Tam mezitím 11. srpna zemřel dlouholetý kurátor a významná vedoucí osobnost obce František Martinovský.⁶⁹ Veškeré jednání se tímto velmi zdrželo, neboť Borovnice si musela zvolit nového kurátora. K jeho volbě došlo 29. října 1905 za předsednictví faráře z Německého, Františka Rozbořila, jelikož Borovnice stále ještě patřila pod Německé. Zvolen byl Jan Hejtmánek a jeho zástupcem se stal Josef Pavliš.⁷⁰ Další návrh na upravení statutu projednávali daňkovičtí na schůzi širšího zastupitelstva 22. října 1905. Velká část textu už byla dohodnuta předem na schůzce 14. května a šlo pouze o jeho konečnou úpravu. Borovničtí chtěli, aby výše příspěvku na

64 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol volebního shromáždění v Daňkovicích dne 12. června 1905, sign: R-III-C-3/9.

65 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis faráře Švandy dne 30. června 1905, sign: R-III-C-1/3.

66 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Oznámení o jmenování Švandy farářem dne 25. srpna 1905, sign: R-IIa.

67 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis faráře Švandy dne 31. srpna 1905, sign: R-III-C-1/3.

68 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zápis z instalace faráře Jindřicha Švandy, sign: R-III-C-1/5.

69 Archiv FS ČCE v Borovnici, Parte Františka A. Martinovského, bez inventárního čísla.

70 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol z voleb kurátora a jeho zástupce v Borovnici, sign: R-III-C-3/9.

služné odpovídala poměru bohoslužeb s mateřským sborem. Za třetinu bohoslužeb by platili třetinu služného, ale pokud by se tento poměr změnil, tak by se změnila i výše služného. Dále chtěli volnost ohledně povolání vikáře za slib, že se po dobu deset let nepřefarí ani neosamostatní. Důvodem, proč chtěla Borovnice pohyblivé služné, bylo nejspíše plánované povolání vikáře. Místo faráře by bohoslužby sloužil vikář, a proto by nemuseli do Daňkovic platit nic. Daňkovičtí tento cíl prohlédli a navrhli následující podmínky. Přestali trvat na slibu desetileté přináležitosti k nim. Borovnice si mohla svobodně povolat vikáře i dosáhnout osamostatnění, či přefairení, aniž by jim v tom mateřský sbor jakkoliv bránil. Daňkovický farář měl konat služby v Borovnici bez zasahování daňkovického presbyterstva, ale na pohyblivý příspěvek na služné daňkovičtí nepřistoupili. Za své ústupky požadovali, aby byla stanovena přesná částka, která nebude moci být ovlivněna okolnostmi, které nemohou daňkovičtí presbyteři ovlivnit.

Schůze dále pokračovala výběrem stavitele pro plánovanou faru. Rozhodli, že zednické práce provede stavitel Čeněk Veselský z Jimramova a tesařské práce zhotoví Josef Henych z Německého. Tím schůze skončila.⁷¹

Pozemek, kde bude fara stát, vybrali presbyteři na schůzi 16. listopadu. Po zvážení všech možností, se rozhodli pro pozemek ležící těsně vedle modlitebny na hřbitovní straně. Ten patřil obchodníku Karlu Švandovi, který na něm měl postavený domek se stodolou. Sbor vše koupil za částku 2300 korun a se Švandou dohodnul tyto podmínky splácení. Částku 300 korun měl dostat do konce roku a zbylou sumu úročenou pěti procenty sbor splácel Švandovu věřiteli Františku Burešovi z Jimramovských Pasek.⁷²

Borovnice v prosinci dokončila potřebné dokumenty ohledně spojení a odeslala je na příslušné úřady. Statut obsahoval daňkovický návrh z 22. října spolu s borovnickým požadavkem na pohyblivé služné. Podle listu administrátora Rozbořila faráři Švandovi nemínili borovniční od tohoto požadavku ustoupit. Dále v něm zmínil přesvědčení, že je jisté, že takovýto statut Vysoká církevní rada nikdy

71 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze širšího zastupitelstva v Daňkovicích dne 22. října 1905, sign: R-III-C-3/9.

72 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze presbyterstva Daňkovicích dne 16. listopadu 1905, sign: R-III-C-3/9.

neschválí. Daňkovičtí by proto měli vyčkat jejího zamítavého rozhodnutí. To dá daňkovickým pádný argument v dalším jednání.⁷³

Jak administrátor předpovídal, tak se i stalo. Vysoká církevní rada borovnické požadavky zamítla s odůvodněním, že není možné vázat výši služného s možnými nepředvídatelnými událostmi, které nemůže daňkovické presbyterstvo ovlivnit. Přifaření Borovnice k Daňkovicím však schválila a statut vrátila k dalšímu přepracování.⁷⁴

Daňkovičtí se o tomto příznivém rozhodnutí dozvěděli na schůzi konané 14. ledna 1906. Probrali další postup, ve kterém schválili připojení Borovnice na základě statutu, který se měl projednávat na příští schůzi. Jednali také o dalších krocích ohledně plánované stavby fary. Ze dvou návrhů Čenka Veselského na stavbu vybrali ten menší, ale chtěli, aby do něj byly zapracovány úpravy schválené presbyterstvem.⁷⁵

Schůzka, která definitivně vyřešila otázku spojení s filiálním sborem v Borovnici, se uskutečnila 25. února 1906. Statut zakotvující vzájemné vztahy se skládal ze soupisu farářových povinností schválených 14. května 1906 a z daňkovického návrhu z 22. října 1905. Vše sepsali a odeslali na příslušná místa. Na této schůzi také zastupitelé definitivně rozhodli o započetí stavby fary v tomto roce, aby byla do zimy pod střechou. Nadále se počítalo, že stavbu provede Čeněk Veselský z Jimramova podle schválených plánů, pokud by se nenašel někdo, by předložil levnější nabídku.⁷⁶

Na svých dalších schůzích řešili daňkovičtí zastupitelé přípravu stavby. Financování odkoupení domku č. p. 4 společně s pozemkem a stavbu nové fary zajistila půjčka 12 000 korun, kterou schválila Vysoká církevní rada.⁷⁷ Zastupitelé rozhodli, že na stavbě se budou podílet i členové sboru. Zajišťovali dodávky stavebního materiálu a stavitel měl povinnost zadávat řemeslnické práce místním pracovníkům. Protože bylo nutné zbořit domek, který na pozemku již stál,

73 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis faráře Rozbořila do Daňkovic 19. prosince 1905, sign: R-III-C-3/8.

74 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis seniora do Borovnice 10. leden 1906, sign: R-IIb.

75 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze presbyterstva Daňkovicích dne 14. ledna 1906, sign: R-III-C-3/9.

76 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze zastupitelstva v Daňkovicích dne 25. února 1906, sign: R-III-C-3/9.

77 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze zastupitelstva v Daňkovicích dne 22. července 1906, sign: R-III-C-3/9.

rozhodli, aby se z něj použilo co nejvíce materiálu, který je v bezvadném stavu. Také si přizvali architekta Jana Veselského z Poličky, aby vypracoval studii podle platných řádů.⁷⁸ Ten navrhl plán, který zastupitelé opřipomínkovali na následujících schůzích. S konečným návrhem se stavitel Čeněk Veselský seznámil a souhlasil s ním. Žádal však navýšení rozpočtu stavby z 9700 korun na 10800 korun. Daňkovští zastupitelé to odmítli a žádali návrat k původnímu plánu, který nebyl tak drahý.⁷⁹

Mezitím projednala Vysoká církevní rada návrh daňkovicko-borovnického statutu ze dne 19. července 1906, ale znovu ho neschválila. Obsahoval totiž protizákonnou formulaci ohledně volby faráře mateřského sboru. Statut stanovoval, že faráře volí pouze sbor mateřský, ale podle §41 o hlasovacím právu, mohou hlasovat všichni plnoprávní členové církve. Statut tedy porušoval platná nařízení, a proto bylo nutné ho přepracovat. List dále obsahoval výčet nevhodných formulací a návrhy na jejich změnu.⁸⁰ Výzkumem nebyly nalezeny žádné další prameny zmiňující se o konečném potvrzení statutu. Proto lze předpokládat, že po úpravě podle požadavků Vysoké církevní rady v pořádku prošel. Daňkovští tím úspěšně dokončili proces vedoucí k získání filiálního sboru a jejich posledním významným úkolem se stala stavba fary.

Ta započala v srpnu 1906. Na schůzi širšího zastupitelstva se sepsala smlouva o díle se stavitelem Čeněkem Veselským z Jimramova a s architektem Janem Veselským z Poličky. Celková suma vyložená na stavbu byla stanovena na 9 700 korun. Stará budova měla být zbořena na náklad stavitele a použitelný materiál znovu využit. Nad veškerým materiálem a průběhem stavby vykonával dohled stavební výbor složený ze zvolených presbyterů. Stavitel měl povinnost zadat co nejvíce práce místním dělníkům a řemeslníkům. Samotná stavba započala, jakmile kurátor připravil cihly, nejdéle však na konci srpna. Hrubou stavbu zakončenou střechou bylo nutné dokončit do zimy a vnitřní práce se měly být zhotoveny

78 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze zastupitelstva v Daňkovicích dne 13. května 1906, sign: R-III-C-3/9.

79 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze zastupitelstva v Daňkovicích dne 22. července 1906, sign: R-III-C-3/9.

80 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis seniora o statutu Borovnice – Daňkovice 26. červen 1906, sign: R-IIb.

v květnu a červnu následujícího roku. Stavitel ručil za stavbu po dobu tří let zálohou 500 korun, která mu měla být po uplynutí lhůty vyplacena. Za stavbu měl obdržet 6000 korun do konce roku a 3700 korun příští rok po dokončení.⁸¹

Hrubá stavba fary byla úspěšně dokončena před zimou, protože zastupitelstvo na schůzce dne 14. října rozhodlo, že si ze záložny v Německém vypůjčí 6 000 korun.⁸² To znamená, že stavitel svoji práci odvedl tak, jak měl a vše bylo v pořádku. Dostal zapláceno a práce na faře skončily. Čekalo se na teplé letní počasí, aby mohly být osazeny dveře, okna a provedeny další dokončovací práce.

V prosinci se rozhodl složit svoji funkci dlouholetý kurátor Josef Suchý. Důvod k tomu viděl ve skutečnosti, že na předchozí schůzi presbyterstva z různých narážek pochopil, že za ním všichni presbyteři nestojí. „*Čest mi tak velí funkci složit*“ píše ve svém dopise presbyterstvu 16. prosince 1906.⁸³ Skutečný důvod v listě uveden není, ale Suchý zajišťoval zásobování stavby fary cihlami, a to zřejmě mohlo zadat důvody k závisti. Mnozí v tom asi viděli obohacování se na úkor sboru, ale klidně mohlo jít o úplně něco jiného. Přesný důvod nebyl rozborem pramenů zjištěn, a proto jde pouze o domněnku. Presbyteři vzali jeho rezignaci na vědomí, ale požádali ho, aby ve své funkci setrval do definitivního uzavření účtů sboru za rok 1906.⁸⁴ Ty zastupitelé odsouhlasili na schůzi zastupitelstva 28. července 1907.

Zachovaný záznam účtů je ale od ostatních let odlišný. Nemá ucelenou úpravu, kterou účty z předcházejících i následných let mají. Celý je psaný dosti zmatečnou formou. Místo pera je použita tužka a některé položky jsou nečitelné. Nejspíš jde o nějaký koncept a finální zápis se nedochoval. Vyplývá z něj, že pokladník Josef Dobiáš vybral ze záložny v Jimramově 6000 korun a později ještě 1000 korun, ale staviteli vyplatil pouze 5440 korun. Snížení částky je zdůvodněno dalšími výdaji. Z dokumentu dále vyplývá, že lidé z Daňkovic přispěli na stavbu částkou 680 korun a 45 haléřů. Celkové jmění sboru představovala částka 8667 korun a 97

81 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze zastupitelstva v Daňkovicích dne 12. srpna 1906, sign: R-III-C-3/9.

82 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze zastupitelstva v Daňkovicích dne 14. října 1906, sign: R-III-C-3/9.

83 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis Josefa Suchého daňkovickému presbyterstvu. dne 14. října 1906, sign: R-III-C-3/9.

84 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 20. prosince 1906, sign: R-III-C-3/9.

haléřů.⁸⁵ Po schválení účetní uzávěry si presbyteři zvolili svého nového kurátora, kterým se stal Čeněk Kadlec ze Spělkova. Dále se usnesli, aby byla jedna farní místnost pronajata školní třídě za drobný nájem.⁸⁶

Pokračování stavby fary započalo v dalším roce nejspíše podle plánu. Vyzkumem nebyl zjištěn žádný pramen, obsahující nějakou zmínku o potížích se startem druhé etapy stavby. Problémy nastaly až později. Jejich přesný charakter nebyl zjištěn, ale na schůzi presbyterstva 2. července 1907, která se konala stále ještě ve starém farním domku č. 56, se rozhodlo, že stavitel Veselský nedostane již žádné další zálohy a zbylá částka se mu doplatí až po dokončení celé stavby. Je tak jisté, že se posunul termín dokončení, ale co bylo příčinou prodlení, se nepodařilo určit.⁸⁷

Termín dokončení se však příliš neprotáhl. Stavitel svoji práci dokončil nejspíše 11. července 1907. V protokolu ze schůze presbyterstva z 18. července 1907 se píše: „... již týden je stavba nové fary dokončena“. Na této schůzce určili způsob vyrovnání se se stavitелеm. Dosud mu bylo vyplaceno 7480 korun a zbývající částku měl dostat ve dvou splátkách po 860 korunách. První do 1. srpna a druhou po předání klíčů k faře. Zbývajících 500 korun si sbor ponechal jako zálohu na záruku a staviteli měla být vyplacena za tři roky pokud se nevyskytnou nějaké závady.⁸⁸

I když bylo vše hotovo, z neznámých důvodů se předání protáhlo až do podzimu. Zastupitelé novou budovu přebrali až 9. listopadu 1907. Měli totiž několik drobných připomínek; požadovali například přemístění sporáku a druhý nátěr dveří do sklepa. Po nápravě nedostatků budovu přebrali. Oběma Veselským, stavitelovi i architektovi projevíli vděčnost a uznání nad jejich prací.⁸⁹

85 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Konečný účet roku 1906, sign: R-III-E/11.

86 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 28. července 1906, sign: R-III-C-3/9.

87 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 28. července 1906, sign: R-III-C-3/9.

88 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 18. července 1906, sign: R-III-C-3/9.

89 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 9. listopadu 1906, sign: R-III-C-3/9.

Sbor splnil své cíle. Získal vlastního faráře a zajistil postavení úplně nové farní budovy. Jednopatrová budova s rozsáhlou zahradou zajistila důstojnou reprezentaci daňkovického sboru.⁹⁰ Také vztahy s okolními sbory neměly daleko k ideálu. Farář Švanda se spřátelil s farářem Rozbořilem z Německého. Oba si vzájemně vypomáhali zastupováním na bohoslužbách a dalších církevních povinnostech.⁹¹ Farář Jindřich Švanda se nejspíše těšil velké oblibě mezi lidmi, protože právě jeho si v roce 1907 zvolili jimramovští za svého administrátora.⁹² Také Borovnice byla spokojena, protože téměř všechny její požadavky došly naplnění. Pouze vysoká dluhová zátěž daňkovického sboru kazila vyhlídky do budoucna. Jelikož se předání budovy protáhlo, nestihli presbyteříi připravit plán na splacení dluhů, jehož vypracování odložili na další rok. Aby nedošlo k neštěstí, sjednali farníci pojištění pro farní budovu u Moravsko-slezské vzájemné pojišťovny. Na faře bydlel kromě faráře i mladší učitel z daňkovické školy, který platil nájem 4 koruny měsíčně. Starý a nyní již nepotřebný farní domek č. 56 dalo zastupitelstvo k prodeji, aby nemuselo platit jeho údržbu.⁹³ Koupil ho Josef Gregor za sumu 980 korun.⁹⁴

V účtech za rok 1908 se uvádí celkové jmění sboru ve výši 9 765 korun. Výsledek hospodaření bez započtení stavebního dluhu byl pro sbor příznivý. Rok ukončili s bilancí přebytku 65 korun. Dluh za faru činil celkem 12 000 korun.⁹⁵ Hospodaření sboru tak skončilo v deficitu s bilancí minus 2 235 korun. V celém roce se nestaly žádné zásadní události, které by měly vliv na chod sboru. Presbyterstvo se scházelo, ale řešilo spíše záležitosti spojené s běžným chodem sboru, vyučování dítek, přípravu konfirmandů a dary k jejich přijetí do sboru.⁹⁶

Daňkovickým se dluh na faře dařilo dobře splácet, i díky vzájemné evangelické solidaritě. Poslali žádosti o uspořádání sbírek v ostatních sborech a také obdrželi

90 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Výroční účty za rok 1910 soupis nemovitého majetku, sign: R-III-E/11.

91 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopisy mezi faráři Švandou a Rozbořilem, sign: R-III-C-5/2.

92 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Delegační listina na administrátora do Jimramova, sign: R-III-C-5/2.

93 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 22. prosince 1906, sign: R-III-C-3/9.

94 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 29. prosince 1906, sign: R-III-C-3/9.

95 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Konečný účet roku 1908, sign: R-III-E/11.

96 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích v roce 1908, sign: R-III-C-3/9.

příspěvek od ministerstva kultu a vyučování. Napsali i Gustav-adolfské jednotě, která jim vyhověla. Šlo o poměrně běžnou praxi; také na daňkovičské se obraceli evangelíci z jiných sborů s žádostí o uspořádání sbírky a daňkovičtí jim vyhověli. Například poslali 29 korun a 36 haléřů v prosinci 1904 přeloučskému sboru, nebo nedatovaný příspěvek 12 korun a 64 haléřů na nový chrám kazatelské stanice v Olomouci. Nešlo o vysoké částky, ale nebylo jich málo.⁹⁷ V účtech za rok 1909, po započtení všech příspěvků, disponoval sbor celkovým jměním 6 169 korun a dluh na faře se podařilo snížit na 8 168 korun. V celkové roční bilanci zůstal dluh ve výši 2 533 korun.⁹⁸ V následujícím roce 1910 se podařilo dluh téměř splatit, protože celková bilance představovala mínus 1 830 korun a 38 haléřů.⁹⁹ V dalším roce 1911 už bilance byla aktivní s přebytkem 494 korun a 94 haléřů.¹⁰⁰

Úspěšného umoření dluhu na stavebním účtu se však farář Jindřich Švanda nedožil. Někdy koncem října či začátkem listopadu 1909 těžce onemocněl. Dopisem napsaným 12. listopadu žádal superintendantství o udělení průkazu učitelům, aby mohli vyučovat děti náboženství po dobu jeho nemoci.¹⁰¹ V Daňkovicích dělal učitele Josef Balabán, v Krásném František Honek a v Borovnici Josef Soukup. Ze své nemoci se již nezotavil. Zemřel 2. března 1910 v sanatoriu evangelické diakonie v Praze ve věku 40 let. Pohřeb se uskutečnil 4. března na Olšanském hřbitově v Praze.¹⁰² Úctu k zemřelému prokázal i senior Josef Dobeš, který daňkovičskému sboru věnoval jménem seniorátu 800 korun na pokrytí nákladů spojených s farářovým léčením a následným pohřbem.¹⁰³

Smrt faráře Jindřicha Švandy ukončila výstavbu nového sboru. Jeho členové dokázali úspěšně vybudovat vnitřní strukturu a získat duchovního správce. Navázali dobré vztahy s okolními sbory a upevnili vazby se svojí filiálkou

97 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Kvintace darů 1904-1911, sign: E-8.

98 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Stavební účet roku 1909, sign: R-III-E/11.

99 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Stavební účet roku 1910, sign: R-III-E/11.

100 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Stavební účet roku 1911, sign: R-III-E/11.

101 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Švandův dopis superintendantovi 12. listopadu 1909, sign: R-IIa.

102 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Parte Jindřich Švandy, sign: R-III-C-1/3.

103 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis seniora Josefa Dobeše z 30 srpna 1910, sign: R-III-C-1/3.

v Borovnici. Dokončili výstavbu důstojné farní budovy a díky tomu se stali sborem se všemi náležitostmi. Dobře započaté dílo velmi zbrzdila nečekaná smrt mladého faráře, která před presbytery postavila nutnost získat co nejdříve nového duchovního správce.

III. Léta nejistoty (1910–1930)

1. Hledání nového duchovního správce (1910–1912)

Smrtí faráře Švandy přišli daňkovičtí o svého vedoucího představitele. Sbor proto musel obnovit svoji správní strukturu. Velmi brzy po Švandově, 6. března 1910, se uskutečnily nové volby do širšího zastupitelstva. To hned po svém ustanovení zvolilo za administrátora faráře Františka Rozbořila z Německého. Ten nabízenou funkci přijal a předsedal doplňujícím volbám do presbyterstva konaným 17. dubna 1910. Poté si presbyteři zvolili kurátora, jímž se znovu stal Čeněk Kadlec ze Spělkova.¹⁰⁴

Hlavním úkolem obnoveného presbyterstva se stalo řádné splácení dluhu na stavebním účtu, který byl zatížen stavbou fary, a získání nového faráře. Možným kandidátem se zdál být vikář Martínek z Černilova. Administrátor se ho jménem sboru dotázal, jak se na nabídku farářského místa v Daňkovicích dívá.¹⁰⁵ Výzkumem nebyla zjištěna žádná další zmínka o tomto vikáři, a proto lze soudit, že nabídku odmítl. Žádné další snahy o jeho získání proto neproběhly.

Otázka zadluženosti sboru se probírala na zasedání širšího zastupitelstva, které se konalo 14. listopadu 1910. Zastupitelé se usnesli na tom, že je třeba co nejdříve umořit dluh na stavebním účtu. Ten se vedl odděleně od dalších sborových účtů a sloužil k pokrytí veškerých stavebních aktivit sboru. Vysoký dluh na něm mohl ohrozit schválení případných půjček Vysokou církevní radou, včetně těch na nezbytné opravy. Zastupitelé proto rozhodli, že si vezmou úvěr ze záložny v Německém a zaplatí tím větší část dluhu na stavebním účtu, jež měli v jimramovské záložně. Celá operace byla výhodná také z důvodu, že záložna v Německém nabídla sboru v Daňkovicích výhodnější úrok než ta v Jimramově, a sbor proto ušetřil. Na závěr schůze projednali stav fary kvůli vypršení záruční lhůty stavitele Veselského. Projevilo se několik závad, které opravil sbor. Stavitel proto nedostal celou částku 500 korun. Stržením nákladů na opravy zbylo 361

¹⁰⁴ Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 17. dubna 1910, sign: R-III-C-3/9.

¹⁰⁵ Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 5. června 1910, sign: R-III-C-3/9.

korun, které mu byly vyplaceny.¹⁰⁶

Celkovou výši úvěru projednali zastupitelé na následující schůzi 4. prosince. Dohodli se, že si ze záložny v Německém vypůjčí částku 7000 korun na pěti procentní úrok. Splácení rozvrhli na 350 korun ročně po dobu dvaceti let. K placení chtěli použít příspěvky, přímo na to určené a ze zvláštních chrámových sbírek stanovených presbytery.¹⁰⁷ Vše stihli zařídit ještě do konce roku, protože celá transakce je řádně zapsána ve sborovém účtu za rok 1910.¹⁰⁸

Poté nastal ve sboru klid a dlouho se nic podstatného nestalo. Presbyteři se znovu sešli 26. února 1911, aby projednali list od Vysoké církevní rady.¹⁰⁹ V něm sdělovala, že se sbory mají náležitě připravit na výroční oslavy vydání císařského patentu z 8. dubna 1861,¹¹⁰ který zrovnoprávnil evangelíky s katolíky. Dále psala, že je nutné podpořit evangelickou bohosloveckou domovinu ve Vídni. Měla se pro ni uspořádat zvláštní sbírka právě při příležitosti oněch výročních oslav.¹¹¹ Ale ani speciální sbírka by nejspíše nevynesla tolik, kolik by bylo třeba. Proto poslala Vysoká církevní rada další list, v kterém žádala, aby všechny samostatné sbory přispívaly na evangelickou domovinu roční fixní částkou tří korun.¹¹² Tento požadavek daňkovičské zastupitelstvo na schůzi 19. března 1911 odmítlo. Zdůvodnilo to vysokým dluhovým zatížením a z něho vyplývající obtížnost splnění takového závazku. Svě zamítnutí se snažili zmírnit slibem vyhlášení chrámové sbírky na tento účel jednou ročně.¹¹³

Ani koncem roku 1911 nezískali daňkovičtí stále žádného duchovního. Pramenná základna se oproti úřadování faráře Jindřicha Švandy značně ztenčila a presbyteři na schůzích neřešili žádné významné záležitosti. Nejčastěji šlo o záležitosti spojené s konfirmandy, školním vyučováním a s běžným životem

106 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 14. listopadu 1910, sign: R-III-C-3/9.

107 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 4. prosince 1910, sign: R-III-C-3/9.

108 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní kniha rok 1910, bez inventárního čísla.

109 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 26. února 1911, sign: R-III-C-3/9.

110 *Říšská sbírka zákonů 1861. Virtuální knihovna právních předpisů.* [online]. [2009] [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

111 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, List od Vysoké církevní rady z 16. února 1911, sign: R-I/1.

112 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, List od Vysoké církevní rady z 8. března 1911, sign: R-I/1.

113 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 19. března 1911, sign: R-III-C-3/9.

sboru. Jako by jim smrt mladého faráře vzala chuť k dalšímu rozvoji, která byla jasně viditelná v předchozím období. O sbor se ale stále řádně starali. Splatili dluh na stavebním účtu a vykázali čisté jmění 494 korun a 94 haléřů.¹¹⁴ Sborový účet sice tížily dluhy, ale dařilo se je postupně splácet.

V roce 1912 se znovu ozvala Vysoká církevní rada s požadavkem na pravidelný příspěvek pro evangelickou bohosloveckou domovinu ve Vídni. Daňkovičtí ho již jednou odmítli a udělali to znovu. Na schůzi presbyterstva 28. dubna a po opětovné žádosti i na schůzi zastupitelstva 27. května vyjádřili nesouhlasné stanovisko. Důvody byly totožné jako při odmítnutí v minulém roce. Vysoká dluhová zatíženost a nejistá schopnost placení fixního příspěvku.¹¹⁵ Jenže Rada na svých požadavcích trvala. Je ale nutné zmínit, že sbírka, kterou pro tento účel uspořádali daňkovičtí v roce 1911 vynesla 4 koruny a 50 haléřů, což bylo více, než Rada požadovala.¹¹⁶ Její trvání na fixním příspěvku lze vysvětlit obavou z chudých let, které by mohly negativně ovlivnit výši sbírky. Ale také bylo nutné zachovat jednotné podmínky pro všechny sbory. Daňkovické presbyterstvo nakonec Radě vyhovělo. Na schůzi 8. září 1912 schválilo fixní příspěvek na bohosloveckou domovinu ve výši tří korun ročně. Presbyteři také zkontrolovali hospodaření sboru a zjistili, že se jmění rozrostlo na 2300 korun a aktiva již převyšovala pasiva. Navíc našli kandidáta na uprázdněné místo faráře. Jmenoval se Rudolf Mahovský. Z protokolu je zjevné, že již s ním byli domluveni a na schůzi jednali o přípravě jeho volby a ostatních administrativních záležitostech. Rozhodli se zvýšit roční služné na 1500 korun a doplacení štoly sborem zrušili. Její doplňování se v minulých letech stávalo předmětem sporů mezi mateřským sborem a filiálkou. Takto se jim snažili předejít. Ze zkušenosti věděli, že štola za rok 100 korun určitě vynesla a oni dostojí své povinnosti zajistit faráři minimální plat 1600 korun ročně.¹¹⁷

114 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Výroční účet za rok 1911, sign: R-III-E/11.

115 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 28. dubna 1912, sign: R-III-C-3/9.

116 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní kniha rok 1911, bez inventárního čísla.

117 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 8. září 1912, sign: R-III-C-3/9.

2. Farář na frontě (1912–1920)

S příchodem nového faráře bylo nutné obnovit statut vztahu s borovnickým filiálním sborem. Na schůzce daňkovického zastupitelstva 6. října 1912 došlo ke schválení sborových účtů za rok 1911 a na úpravu zmíněného statutu. Ten zůstal prakticky stejný, ale borovničtí si vymohli, aby v něm bylo zaneseno, že farář má sloužit bohoslužby o velkých svátcích (Velký pátek, Štědrý den atp.) vždy jeden rok v Daňkovicích a druhý rok v Borovnici. Neznamenal to ale, že by jedna ves zůstala jeden rok bez svátečních bohoslužeb. Svátky se rovnoměrně rozdělily mezi obě obce a každý rok se vystřídaly. Na protokolu z této schůzky je jako předseda stále podepsán administrátor farář Rozbořil z Německého.¹¹⁸ Přesné datum volby a nástupu nového duchovního Rudolfa Mahovského není známo. Výzkumem nebyla zjištěna žádná instalační listina, ani volební protokol, dokonce ani žádná korespondence, která by se toho týkala. K období působení faráře Mahovského je jen velmi málo pramenů. Je možné, že si je vzal s sebou, když z Daňkovic odcházel. Ke sboru ale musel nastoupit ještě v roce 1912. V účtech za rok 1912 je zápis o tom, že farář obdržel služné 187 korun a 50 haléřů.¹¹⁹ Částka odpovídá platbě za měsíc a půl. Mahovský tedy musel nastoupit někdy v polovině listopadu. Dále existuje dopis seniora Dobeše presbyterstvu z 16. prosince. Sice se přímo nezmiňuje o nastoupení Mahovského do sboru, ale věnuje se záležitostem kolem nového faráře. Jeho jméno v dopise konkrétně zmíněno není, ale z okolností je jasné, že musí jít o Rudolfa Mahovského.¹²⁰ Přímý důkaz, že se Mahovský stal farářem, je z 31. prosince 1912. K tomuto dni presbyterstvo spolu s farářem uzavřelo účet za rok 1912 a Mahovský je tam přímo podepsán jako farář.¹²¹

Dění ve sboru se do konce jara zklidnilo a nenastala žádná významná událost. Dne 4. května 1913 se uskutečnily volby do sborových orgánů. Obnovovalo se celé širší církevní zastupitelstvo a navíc proběhly doplňující volby do presbyterstva. To si následně zvolilo svého nového kurátora Františka Veleckého z Krásného. Dosavadní dlouhodobý kurátor Čeněk Kadlec ze Spělkova se stal jeho

118 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání zastupitelstva v Daňkovicích dne 6. října 1912, sign: R-III-C-3/9.

119 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní kniha rok 1912, bez inventárního čísla.

120 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis seniora Dobeše daňkovickému presbyterstvu ze dne 16. prosince 1912, sign: R-IIb.

121 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní kniha rok 1912, bez inventárního čísla.

zástupcem.¹²²

V Daňkovicích se podařilo všechny stavební aktivity zdárně dokončit. Filiální sbor v Borovnici nechtěl zůstat pozadu a chystal přestavbu kostela. Plánoval rozšíření kostela o zděnou věž se zvonem. Borovničtí si své plány dlouho nechávali pro sebe. Teprve velká visitace celého daňkovického sboru ze seniorátu tyto záměry odhalila. Z protokolu vypracovaného 17. září 1913 vyplývá, že se borovničtí snažili obejít obvyklé legislativní zvyklosti. Je možné, že měli strach, aby jim daňkovičtí v jejich záměrech nebránili, protože sami věž neměli. Visitace však jejich přípravy odhalila, celé presbyterstvo pokárala a nařídila, aby se chovalo podle obecných zvyklostí. Druhý den se visitace věnovala jen Daňkovicím, kde nenalezla žádné pochybení.¹²³ Borovničtí se ale nevzdali a ve svém úsilí pokračovali. Na schůzi borovnického zastupitelstva 20. června 1914 vypracovali konečný plán na dostavbu věže. Schválený náklad byl 6580 korun. K jeho pokrytí se rozhodli vzít si půjčku z dotačního fondu sboru s úrokem čtyř procent. Nenaplánovali žádný konkrétní postup splácení. V protokolu je pouze uvedena prostá fráze: „... podle možností sboru a dary k tomuto účelu vyžádaných“.¹²⁴ Svůj cíl splnili. I přes přicházející válku dokázali přestavbu dokončit v roce 1915. Přesnější datum není známo. Zachovala se fotografie kostela se zděnou věží datovaná rokem 1915, která byla podle stavu okolní krajiny vyfocena nejspíš někdy v předjaří.¹²⁵ Z toho lze odvodit, že věž už byla hotova někdy v březnu. Zednické a tesařské práce určitě neprobíhaly přes zimu, musely skončit nejpozději na podzim 1914. Na okenicích zvonu věže je letopočet 1915 jako definitivní potvrzení zakončení všech prací.

V Daňkovicích se v té době nic zásadního nestalo. Pouze se změnil způsob vypracování účtů, jelikož nový farář do jmění zahrnul i nemovitý majetek. Proto je v účtech za rok 1913 obrovský nárůst jmění na 15 102 korun a 90 haléřů.

122 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Volební protokoly ze dne 4. května 1913, sign: R-III-C-3/9.

123 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol z visitace v Borovnici 17. září 1913, sign: R-III-C-3/9, srov. i tamtéž, Protokol z visitace v Daňkovicích 18. září 1913, sign: R-III-C-3/9.

124 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání zastupitelstva v Borovnici 20. června 1914, sign: R-III-C-3/9.

125 Archiv FS ČCE v Borovnici, Fotografie kostela datovaná rokem 1915, bez inventárního čísla.

Hodnota modlitebny je v nich vyčíslena na 10 000 korun, fara se zahrádkou na 12 280 korun a v účtech je zahrnut a vyčíslen i inventář kostela jako lavice, varhany, atd., i vybavení fary.¹²⁶ Daňkovičtí navíc dosáhli na podporu ze státního paušálu pro faráře a dostávali příspěvek ke služnému 200 korun ročně. Byl ale časově omezen na roky 1913, 1914 a 1915. Farář si tak malinko polepšil. Z dopisu seniora, který daňkovickým sdělil toto příznivé rozhodnutí Ministerstva kultu a vyučování, vyplývá, že to je příspěvek chudým sborům, které jsou dluhově zatíženy.¹²⁷ Jinak byl rok 1913 klidným obdobím, v kterém daňkovičtí měli zase svého duchovního správce. Vypadalo to, že také následující roky budou příznivé a přinesou sboru další možnosti rozšíření movitého i nemovitého majetku. Bohužel se tak nestalo. I přes klidný začátek roku vypukla 28. července 1914 první světová válka.¹²⁸

Sbor v Daňkovicích jí byl postižen hned od jejího začátku. Farář Rudolf Mahovský totiž velmi brzy odešel na frontu jako polní kurát.¹²⁹ Přesné datum jeho odchodu není možné stanovit, protože nebyl nalezen žádný konkrétní zápis. Sboru a všem evangelíkům v Rakousku nastaly těžké časy. Členové, zastupitelé i presbyteři v odvodovém věku byli postupně povoláváni na frontu. Navíc se ve válečných letech začala projevovat odvěká nedůvěra katolíkům vůči evangelíkům. Katolická církev i kněží bez ohledu na národnost pevně stáli za habsburským rodem a plně podporovali válečné úsilí. Oproti tomu evangeličtí kněží odmítali válečné běsnění. Vysoká církevní evangelická rada se tomuto stavu pokusila čelit a vyzvala bohoslovce, kteří studovali na univerzitě, aby se zřekli výhod §29, který jim umožňoval, aby nebyli povoláni, a dobrovolně nastoupili do armády. Výzvu splnili převážně pouze Němci, Češi to považovali za prázdné gesto.¹³⁰ Začal se rýsovat stav, kdy evangeličtí pomalu přijímali myšlenku odloučení od Rakouska-Uherska.

V roce 1915 se Mahovský stále nacházel na frontě. Ve sboru proto nějakou dobu vypomáhal farář Karel Ženatý. Podle záznamu v účetním listě za rok 1915 strávil ve sboru pět a půl měsíce. Další záznamy o vyplácení služného ukazují, že

126 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní kniha rok 1913, bez inventárního čísla.

127 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis seniora Dobeše z 12. dubna 1913, sign: R-C-1/6.

128 ŠEDIVÝ, Ivan: *Češi, české země a Velká válka 1914–1918*, Praha 2014, s. 21–37.

129 KEJŘ, Václav: *Památník o sboru 1934*, Daňkovice 1934, s. 19.

130 ŘEZNÍČEK, Jan: *Ve věži smrti*, Praha 1936, str. 121.

se Mahovský na krátkou dobu do sboru vrátil, nejspíše v zimě roku 1915. Vypracoval účet za tento rok a je pod ním i s datem 31. prosince podepsán.¹³¹ Stejná situace je i následující rok. Podle vyplaceného služného se farář Mahovský ve sboru nacházel dva měsíce. Jelikož účet za rok 1916 je sepsán jeho rukou a opět nese jeho podpis, je možné, že se vracel do sboru každý rok na měsíc prosinec a leden. Z protokolu schůze presbyterstva ze 13. února 1916 vyplývá, že farář přítomen není. Navíc se tam uvádí, že presbyterstvo není ani v podobě, v které by mohlo přijímat nějaké závažné rozhodnutí, protože pět starších je stále ještě na frontě a jeden již zemřel. Předmětem jednání se stalo vyslání zástupců na mimořádný seniorátní konvent v březnu 1916. Konvent měl jednat o vztahu evangelíků k monarchii a vyjádřit věrnost k ní.¹³² Jde o zřejmou reakci na snahy české emigrace, zvláště profesora Masaryka, který při příležitosti Husových slavností 4. července 1915 vystoupil v Ženevě s následujícím projevem. „*Hus, Žižka, Chelčický a Komenský představují nám dnes živý český program. Tento program pozbyl pouze svého výlučně náboženského charakteru. Česká reformace osvobodila český stát od cizích vlivů feudálních a učinila jej samostatným. Doufejme i dnes, podle programu všech českých stran dobudeme samostatnosti.*“ Při příležitosti těchto výročních Husových slavností uspořádala česká emigrace spoustu dalších akcí v dohodových státech.¹³³ Vedení evangelické církve se ocitlo v obtížné situaci, kdy bylo zvenčí tlačeno do role páté kolony v Rakousku-Uhersku. Tyto tendence nicméně nepřicházely jenom ze zahraničí. Vidění evangelictví jako protirakouské instituce přetrvávalo v lidech ve formě kolektivní paměti. Již v lednu 1915 vydal seniorát oběžník, v kterém stálo, aby se lidé vyvarovali vlastizrádných tendencí, aby nepoužívali Husovy slavnosti jako manifestační příležitost proti říši. Zároveň připomínal všem duchovním správcům, aby nevzbuzovali nepokoje proti Rakousku-Uhersku a císaři v božím jménu.¹³⁴

Ale již bylo pozdě. S postupem válečných let začínaly myšlenky na různé

131 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní kniha rok 1915, bez inventárního čísla.

132 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 13. února 1916, sign: R-III-C-3/9.

133 ŘEZNÍČEK, Jan: *Ve věži smrti*, Praha 1936, s. 165.

134 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Seniorátní oběžník 27. ledna 1915, sign: R-IIb.

formy samostatnosti nabývat na intenzitě. Na sjezdu spisovatelů 1. června 1917 poprvé zazněly hlasy o spojení reformovaných evangelíků a luteránů v jednu církev a odtržení se od vídeňského vedení. V představách lidí se tímto měla obnovit myšlenka Jednoty bratrské a dále v ní pokračovat bez Vídně. Evangelické časopisy začaly otevřeně vyhlášovat spojení do národní církve. Proti tomu se katolická periodika rezolutně vymezovala a prohlašovala věrnost císaři a říši.¹³⁵ Katolíkům ale nic jiného nezbývalo. Významnou součástí programu českých stran na samostatný stát se stala odluka církví od státu a rozsáhlé konfiskace církevních majetků a půdy.¹³⁶ Čekalo se na výsledek války, který dopadl pro evangelíky příznivě. Válka skončila porážkou Ústředních mocností. Poražení se ještě snažili zachránit co se dalo, ale ostatní jim to znemožnili. Rakousko-Uhersko se rozložilo zevnitř, když se od něj odtrhávaly neněmecké a neuherské národy. Kromě národního uvědomění k tomu značně přispěla i katastrofální zásobovací situace obyvatelstva, které doufalo, že ve vlastním státě se bude mít lépe. V českých zemích vyhlásila 28. října 1918 domácí politická reprezentace samostatný Československý stát.¹³⁷ Současně ale přejala tzv. Recepčním zákonem stávající rakouský právní řád, který platil českých zemích, a uherský, který platil na Slovensku.¹³⁸

Česká nekatolická reprezentace proto mohla začít jednat o sloučení a odtržení od Vídně velmi brzy, neboť nemusela nijak měnit své právní řády. Už v říjnu 1918 byl svolán Generální sněm do Prahy, kde se také 17. a 18. prosince uskutečnil v Obecním domě. Zástupci nekatolických církví, s výjimkou ochranovské církve, jednomyslně rozhodli, že se spojí do jedné církve pod názvem Českobratrská církev evangelická.¹³⁹ Mnozí řečníci promluvili v nacionálním duchu, že pro Čecha je přípustná pouze evangelická církev. Snažili se, aby si lidé začali katolickou církev spojovat s Rakouskem a s příkořím, které z toho pro český lid vyplývalo. Nicméně kořeny katolické víry byly zarostlé hluboko. Nová evangelická církev se chtěla profilovat jako církev národní, ale nezískala k tomu dostatečně silnou základnu. Podle sčítání lidu z roku 1921 se za evangelíky považovalo pouze 3,7 procenta obyvatel. Lidé měli navíc mnohem více na zřeteli

135 ŘEZNÍČEK, J.: *Ve věži ...*, s. 329–330.

136 PEROUTKA, Ferdinand: *Budování státu* vyd. 4., Praha 2003, s. 270.

137 ŠEDIVÝ, I.: *Češi, české země ...*, s. 335–349.

138 *Tamtéž*, s. 346.

139 BENEŠOVÁ, Ivana, *Česká evangelická tradice žije*, Naše rodina, 40, 2008, s. 12-14.

tíživé sociální potíže a i politika se stala mnohem přitažlivější než starý náboženský zápas mezi katolíky a nekatolíky. Na jejich sporu nejvíce vydělala nově vzniklá Církev Československá Husitská, které dokázala lidem nabídnout odpovědi na současné otázky, kdežto evangelická církev stále lpěla na svých tradičních pravidlech.¹⁴⁰

Děni v Daňkovicích na konci války a začátku nového československého státu není možné pro nedostatek pramenů přesně rekonstruovat. Lze pouze říci, že v roce 1917 se farář Mahovský v Daňkovicích nenacházel. V účetní knize je zapsáno plné služné pro faráře, ale účet je vypracován písmem, které neodpovídá Mahovskému ani žádnému z podepsaných presbyterů. Z výše uvedeného se lze domnívat, že Daňkovice získaly nějakého zastupujícího duchovního správce do doby, než byl právoplatný farář stažen z fronty. Ani následující tři roky nejsou příliš zdokumentovány. Farář Mahovský se již vrátil, ale čekalo se na definitivní vyrovnání s Rakouskem, které mělo přinést konečné odloučení od jeho vedoucích orgánů. Vrchní správa nově vznikající církve také potřebovala čas ke svému upevnění. Lze to rozpoznat ze struktury účtů za rok 1919 a 1920. Nejsou sepsány jednotlivě, ale dohromady. To znamená, že samostatný účet za rok 1919 se nikam neposílal. Teprve, až došlo k uklidnění a upevnění, začaly církevní orgány vyžadovat ke kontrole i sborové účty.¹⁴¹

Ustálení poměrů v novém státě se ale Daňkovic netýkalo. Farář Mahovský dostal někdy ke konci roku 1920 nabídku místa ve sboru v Humpolci, kterou přijal.¹⁴² Dne 19. prosince se sešlo presbyterstvo, aby zvolilo administrátora. Stal se jím opět farář z Německého František Rozbořil. Zároveň rozhodlo, že v Daňkovicích se nebudou sloužit čtené bohoslužby. S výjimkou třetí neděle v měsíci, kdy přijížděl kázat administrátor, navštěvovali daňkovičtí bohoslužby v Německém. Navíc se presbyterstvo usneslo, že všechny ohlášky týkající se daňkovického sboru proslovené v chrámu v Německém mají stejnou platnost, jako kdyby byly ohlášeny v daňkovické modlitebně. Kromě toho se v Německém

140 PEROUTKA, F.: *Budování státu ...*, s. 273–276.

141 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní kniha rok 1919-20, bez inventárního čísla.

142 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis z Humpolce nedatován, C-1/1.

konala i výuka konfirmandů.¹⁴³ Pro daňkovické mělo toto rozhodnutí přínos v možnosti docházení a bohoslužby s farářem každou neděli. Německé je od Daňkovic vzdáleno kolem tří kilometrů a cesta pěšky netrvá ani hodinu. Mnohem větší problém to představovalo pro filiálku v Borovnici. Cesta z Borovnice do Německého je něco přes osm kilometrů dlouhá a má převýšení víc jak dvě stě metrů. Navíc bylo nutné, aby se do Německého kvůli ohláškám dostavil alespoň někdo z Borovnice. Vznikla zcela nová situace, které nikdy předtím nebyla a jistě velmi poškodila vzájemné vztahy, protože do Borovnice farář zatím vždy dojížděl.

Farář Mahovský s velkou pravděpodobností odsloužil vánoční svátky, neboť vypracoval souhrnný účet za roky 1919 a 1920, kde je jeho podpis s datem 31. prosince 1920. Jeho instalace v Humpolci se uskutečnila už 6. ledna 1921.¹⁴⁴ To znamená, že z Daňkovic musel odejít velmi brzy po Novém roce. V této souvislosti je zajímavá zmínka v účtech za rok 1921, kdy mu podle záznamu bylo vyplaceno služné ze státní dotace 2450 korun. Nejspíše šlo o nějaký doplatek z roku 1920, který na účet sboru přišel zpětně. I druhý daňkovický farář ve sboru dlouho nezůstal. Jeho působení navíc ovlivnilo povolání na frontu a obtížné válečné a poválečné společenské podmínky. Pro nedostatek pramenů lze jen těžko říct, jak vnímal svoje působení a odchod z Daňkovic, ale po něm dlouhou dobu nikdo nenastoupil a sbor jistě duchovně strádal.

3. Administrace z Německého (1921–1930)

Duchovní život v Daňkovicích začal běžet podle pravidel stanovených na schůzi presbyterstva v prosinci 1920. Klid narušil jen dopis z okresního soudu, který dával na vědomí, že podle mírové smlouvy ze Saint-Germain musí Rakousko vrátit jakékoliv předměty umělecké hodnoty, které během války konfiskovalo.¹⁴⁵ Daňkovice žádnou takovou položku neměly, neboť stále byly chudým sborem.

Další významnou událostí se stala volba nového presbyterstva 9. dubna 1922. Před volbou zastupitelé stanovili, že počet členů presbyterstva zůstane na předválečném počtu deseti starších. Poměr mezi obcemi sboru byl stanoven následovně. Daňkovice měly čtyři starší, Krásné tři a Spělkov také tři. Po volbě si

143 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zasedání presbyterstva v Daňkovicích dne 19. prosince 1920, sign: III-C-3/11.

144 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Pozvánka na instalaci faráře Mahovského do sboru v Humpolci, sign:C-1/11.

145 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis z okresního soudu 18. července 1921, sign:III-C-6/1.

staršovstvo zvolilo kurátora. Stal se jím František Dvořák, rolník ze Spělkova.¹⁴⁶

Sbor se dále utěšeně rozvíjel po hospodářské stránce. Dařilo se mu splácet dluhy, které si vzal na stavbu fary a dále rozšiřovat jmění sboru. Se zdravým hospodářským základem mohli presbyteři rozhodnout o rozsáhlých opravách. Na schůzi 13. května 1923 rozhodli o nutnosti výměny oken na modlitebně a o jejím vybílení.¹⁴⁷ Opravy se uskutečnily až o rok později. Zdržení nejspíše způsobila snaha presbyterů o zjištění co nejvíce informací o rozsahu prací a snaha nalézt pro sbor to nejoptimálnější řešení. Podle rozpočítání prací v účtu za rok 1924 šlo o velkou stavební akci. Kromě vybílení a výměny oken kostela došlo k natření oken na faře, k vyrovnání podlahy v kostele, která byla stále z větší části hliněná, k opravě stropu kostela a navíc byl zakoupen nový nábytek do farní kanceláře.¹⁴⁸

Sbor však nechtěl skončit pouze u oprav. Na schůzi staršovstva 29. června 1924 se začaly ozývat hlasy pro přebudování modlitebny na plnohodnotný kostel s věží. Lidé si přáli slyšet v Daňkovicích zvuk zvonu a navíc se cítili horší, než jejich vlastní filiálka, která kostel s věží a zvonem měla. Na této schůzi zároveň starší upozornili na dar od jejich bývalého faráře Mahovského. Odcestoval do Ameriky a daňkovickému sboru při svém návratu poslal americké nádobí na vysluhování Svaté Večeře Páně.¹⁴⁹ Je vidět, že Mahovský na své bývalé farníky nezapomněl a na období strávené v Daňkovicích vzpomínal v dobrém.

V roce 1924 došlo ještě k jedné významné události v životě sboru. Administrátor František Rozbořil skončil k 2. červenci v Německém a přešel do sboru v Jimramově.¹⁵⁰ Správu Daňkovic ale neopustil, protože do Německého nepřišel žádný jiný farář a tamní sbor byl bez přímé duchovní správy až do roku

146 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol z volby presbyterstva v Daňkovicích 9. dubna 1922, sign:III-C-3/11.

147 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání presbyterstva v Daňkovicích 13. května 1923, sign:III-C-3/11.

148 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní kniha rok 1924, bez inventárního čísla.

149 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání staršovstva v Daňkovicích 29. června 1924, sign:III-C-3/11.

150 Archiv FS ČCE ve Sněžném, Zpráva o působení faráře Františka Rozbořila, sign: R-III-C-1/1-11.

1931.¹⁵¹ Daňkovičtí proto znovu zavedli čtené bohoslužby a Rozbořil k nim dojížděl každou třetí neděli na vysluhování služeb Božích.¹⁵² Z účtu za rok 1924 vyplývá, že už nejezdil koňským povozem, ale autobusem.¹⁵³

V roce 1925 došla borovnickým trpělivost se stavem nastaveným na konci roku 1920. Sice už nemuseli docházet do Německého, ale do samotné Borovnice administrátor stále nejezdil. Navíc je jistě dráždilo, že se daňkovičtí ani příliš nesnažili změnit tento stav přijmutím nového faráře. Proto se borovničtí rozhodli jednat. Jejich starší se 18. července 1925 sešli s presbytery sboru v Poličce. Dohodli se, že pokud na to přistoupí i členové obou sborů, tak se sloučí v jeden sbor Borovnicko-poličský. Budou si tak moci dovolit vydržovat společného faráře, žijícího v Borovnici, která ponese náklady spojené s jeho ubytováním. Za to získá přednostní právo na služby Boží o svátcích. Polička bude platit příspěvek na služné 3 000 korun a za to do ní bude farář jezdit dvě neděle v měsíci.¹⁵⁴ Členové filiálního sboru v Borovnici dohodu schválili na schůzi 9. srpna 1925. Zároveň podali žádost o vydělení z horáckého seniorátu a připojení k seniorátu poličskému.¹⁵⁵ To ale nemělo naději na úspěch. Stále platilo staré rakouské nařízení, že senioráty respektují hranice správních obvodů. Proto také museli na schůzi staršovstva 15. listopadu 1925 konstatovat, že projekt spojení s poličským sborem se zatím odkládá.¹⁵⁶ Vymysleli však náhradní řešení. Jako filiální sbor spadali pod administrování z Daňkovic. Pokud byly administrovány Daňkovice, tak na bohoslužby s farářem mohli pouze docházet do Daňkovic. Navrhli proto, aby byli administrováni přímo z Jimramova. To by znamenalo, že v Borovnici bude jednu neděli v měsíci kázat farář.¹⁵⁷ Daňkovičtí na to ale přistoupit nechtěli. Znamenalo by to vážné uvolnění vazeb mezi mateřským sborem a jeho filiálkou. De iure by Borovnice spadala dále pod Daňkovice, ale de facto by se stala

151 Archiv FS ČCE ve Sněžném, Instalační listina vikáře Adolfa Pospíšila 15. září 1931 , sign: R-III-C-1/1-11.

152 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání staršovstva v Daňkovicích 29. června 1924, sign:III-C-3/11.

153 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účetní kniha rok 1924, bez inventárního čísla.

154 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání staršovstva v Borovnici 18. července 1925, bez inventárního čísla.

155 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze členů v Borovnici 9. srpna 1925, bez inventárního čísla.

156 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání staršovstva v Borovnici 15. listopadu 1925, bez inventárního čísla.

157 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání staršovstva v Borovnici 25. prosince 1925, bez inventárního čísla.

filiálkou sboru v Jimramově. To by vytvářelo nebezpečnou situaci do budoucna, kdy by se Borovnice mohla od Daňkovic odtrhnout a ty by přišly o značnou část příjmů. Daňkovičtí proto borovnický návrh odmítli.¹⁵⁸

Celý spor se nakonec dostal až na seniorát. Konsenior Václav Vašíř rozhodl vpravdě šalomounsky. Nařídil, aby Borovnice stále patřila pod administraci z Daňkovic. Nicméně daňkovický administrátor František Rozbořil mohl v závažných případech hlásit daňkovické ohlášky v jimramovském chrámu, kam mohli borovničtí svobodně docházet. Navíc se s Rozbořilem mohli dohodnout na případných službách Božích v borovnickém kostele.¹⁵⁹ Ale ani toto rozhodnutí nebylo daňkovickým příjemné. Celý spor se uzavřel až dalším Vašířovým dopisem z 19. listopadu 1926. Reagoval na borovnické argumenty podporující jeho řešení. Ty se odvolávaly na platný daňkovicko-borovnický statut, kde stálo, že pokud se daňkovičtí dostatečně nepostarají o jejich duchovní potravu, mohou svobodně docházet na bohoslužby sloužené farářem do okolních sborů. Konsenior tyto argumenty uznal jako dostatečně podložené a právně závazné. Daňkovickým poté nezbylo než s jeho dřívějším návrhem souhlasit.¹⁶⁰

Spor, který hrozil přerůst až k odtržení borovnické fliálky, byl úspěšně zažehnán. Život sboru se uklidnil a pokojně běžel dál v nastavených kolejích. Změna nastala až v roce 1930. Daňkovickým se totiž podařilo po dlouhé době získat duchovního správce. Stal se jím vikář Bohumír Popelář.

158 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání staršovstva v Daňkovicích 3. ledna 1926, bez inventárního čísla.

159 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis konseniora V. Vašíře z 4. února 1926, bez inventárního čísla.

160 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis konseniora V. Vašíře z 29. listopadu 1926, bez inventárního čísla.

IV. Obnova sboru a růst ve složitě době (1930–1944)

1. Vikář Bohumír Popelář (1930–1932)

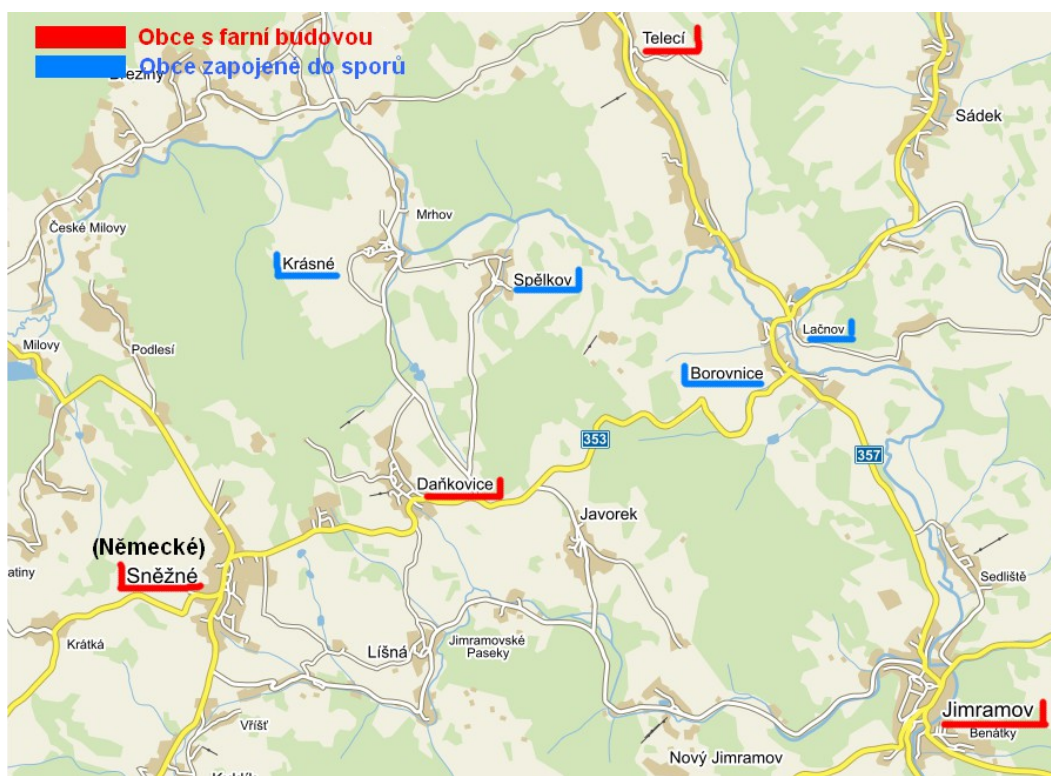
Daňkovickým se podařilo získat kandidáta na nového duchovního správce až po dlouhých deseti letech. Před jeho definitivním zvolením však ještě zbývalo mnoho příprav. V první řadě musel být znovu potvrzen status s Borovnicí. Platnost statutu se obvykle vázala na odchod, či příchod faráře. Statut se při této příležitosti často upravoval na základě získaných zkušeností. Nově upravené znění daňkovičtí projednali na schůzi 9. června 1930. Chtěli pouze obnovu starého statutu. Zároveň zamítli borovnický požadavek, aby Daňkovice přispívaly na farářovy cesty do Borovnice a svůj návrh odeslaly borovnickému presbyterstvu.¹⁶¹

Borovničtí však pouhou obnovu dřívějšího statutu rázně odmítli a svolali schůzi všech členů sboru na 22. července. Na ní padlo jednomyslné rozhodnutí nepokračovat dále ve svazku s Daňkovicemi. Plně se projevilo dlouholeté odloučení od mateřského sboru, kdy si lidé z Borovnice odvykli spojovat svou duchovní správu s Daňkovicemi. Konkrétní důvody pro odloučení uvedli tři. Prvním byl výpočet saláru, který nebyl vůči Borovnici příznivý. Salár platil každý člen sboru a jeho výše nebyla určena absolutně, nýbrž se počítala jako sto padesát procent přímé daně. Při stanovení jeho výše daňkovičtí započítali i borovnickou rychtu, v které sídlila továrna na cukrovinky. Továrna ale přímé daně neplatila, a proto považovali borovničtí daňkovický výpočet za nadhodnocený. Další problém představovali členové borovnického sboru bydlící v Lačnově. Ti se rezolutně vyjádřili, že pokud zůstane borovnická filiálka u Daňkovic, tak z ní odejdou a přihlásí se do sboru v Telecím. Poslední argument vycházel ze zkušenosti s délkou působení farářů v Daňkovicích. Tvrdili, že tam farář stejně dlouho nevydrží a pak se Borovnice znovu octne pod Německým, kam nikdo nechce docházet, protože je to daleko a borovničtí tradičně dochází do sborů v Telecím a v Jimramově. Z posledního důvodu je vidět, že se nechtěli vzdát výhod, které si vybojovali v roce 1926. Své argumenty řádně sepsali a odeslali na seniorátní úřad s prosbou, aby nebyli dále nuceni setrvávat ve svazku

161 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání staršovstva v Daňkovicích 9. června 1930, bez inventárního čísla.

s Daňkovicemi.¹⁶²

Seniorátní úřad jejich list zvážil a vyžádal si vyjádření daňkovičských. Nakonec rozhodl v neprospěch Borovnice, protože platil upravený statut z roku 1926, ve kterém si borovničtí zapomněli vymínit, že jim daňkovičtí nemohou bránit v případném odfaření. Senior proto konstatoval, že pokud se Borovnice chce odtrhnout od Daňkovic, musí s tím daňkovičtí souhlasit.¹⁶³ Je jasné, že na takovou dohodu daňkovičtí dobrovolně nikdy nemohli přistoupit, protože by přišli o všechny borovnické příspěvky.

Schematická mapka, která zobrazuje rozmístění jednotlivých obcí a jejich dopravní spojení.

Další pokus Borovnice o odfaření tak byl s pomocí vyšších míst zažehnán. Po tom už mohly Daňkovic přistoupit k volbě vikáře. Ta se měla původně konat 12. října 1930, ale borovničtí se na ni nedostavili. Kvůli jejich neúčasti se vše muselo odložit o dva týdny.¹⁶⁴ Daňkovičtí si uvědomili, že borovničtí tak mohou

162 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze zasedání členů sboru v Borovnici 22. července 1930, bez inventárního čísla.

163 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis konseniora V. Vašíře z 10. září 1930, bez inventárního čísla.

164 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol z volby vikáře v Daňkovicích 12. října 1930, bez inventárního čísla.

volbu protahovat neúměrně dlouho. Napsali proto na seniorát, aby jim poradil, jak mají vzniklou situaci řešit. Konsenior odpověděl velmi brzy. Nařídil, aby se volba konala 26. října a byla uznána za platnou bez ohledu na to, jestli borovničtí přijdou, nebo nepřijdou. Ti se skutečně nedostavili. Proto se volba uskutečnila podle nařízení a Bohumír Popelář v ní získal všechny hlasy.¹⁶⁵ Ne všichni však byli přesvědčeni o vhodnosti Popeláře kvůli jeho tichému hlasu. Ani jeho slabá tělesná stavba se do podhorského prostředí příliš nehodila. Ale i přes zmíněné nedostatky měl i kladné stránky. Byl to člověk oddaný své víře, čínorodého ducha a laskavého srdce. Trpělivě a neúnavně se snažil odstranit škody, které napáchalo dlouhé období bez faráře. Také se snažil držet krok s moderními způsoby práce s vírou a věřícími. To mu však práci v Daňkovicích značně komplikovalo, protože spoustě lidí se nové způsoby nelíbily.¹⁶⁶

Vikářovým hlavním úkolem se stalo uklidnění vztahů s Borovnicí a svědomitá péče o sbor, který neměl duchovního vůdce dlouhých deset let. Do sboru nastoupil koncem podzimu 1930, ale dlouho v něm nepobyl. Nejspíše těžce nesl zimní podmínky, a proto na schůzi, konané 8. února 1931, oznámil starším svůj úmysl ze sboru odejít po vykonání farářské zkoušky. Zároveň je požádal o udělení zdravotní dovolené, na kterou měl nastoupit od 1. března. Jak dlouho na ní pobýval, není známo.¹⁶⁷ Uzdravil se a v listopadu 1931 se mu podařilo nalézt shodu s borovnickými staršími. Jeho podpis je na jednání staršovstev z 23. listopadu, kde se status definitivně dořešil. Borovnice přijala duchovní správu z Daňkovic, která se na oplátku zavázala nebránit borovnickým v případném přefaření či osamostatnění.¹⁶⁸

Popelářovo další působení bylo klidné a prosté na významné události. Začátkem podzimu 1932 se mu podařilo složit farářské zkoušky a podle svého dřívějšího slibu z Daňkovic odešel. Sbor tím znovu přišel o svého duchovního správce. Daňkovičtí si 28. října 1932 zvolili za administrátora vikáře Adolfa Pospíšila z Německého. Rozhodli se pro něho nejspíše kvůli zeměpisné blízkosti,

165 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol z volby vikáře v Daňkovicích 26. října 1930, bez inventárního čísla.

166 KEJŘ, V.: *Památník ...*, s. 19.

167 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 8. února 1931, bez inventárního čísla.

168 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze staršovstva v Borovnici 23. listopadu 1931, bez inventárního čísla.

protože do Německého přišel teprve v srpnu 1931. Šlo však o člověka mimořádně inteligentního a vzdělaného, neboť dokázal získat na Masarykově univerzitě titul doktora filosofie.¹⁶⁹ Dohodli se s ním na následujím. Měl vykonávat veškeré farářské služby jako křty, pohřby, atd. Dále sloužil bohoslužbu každou třetí neděli, střídavě odpoledne a dopoledne, v Daňkovicích a v Borovnici. Za jeho služby mu náležela odměna ve výši 2 500 korun, kterou si obě obce rozdělily v poměru 1 500 korun Daňkovice a 1 000 korun Borovnice.¹⁷⁰ Je vidět, že se daňkovičtí poučili z minulého vývoje a zařídili, aby farář dojížděl i do Borovnice. Ta díky tomu neuskutečnila žádný pokus o odřazení a sbor nemusel během administrace řešit žádný závažnější problém.

2. Obnova sboru za faráře Václava Kejře (1932–1938)

Daňkovice znovu řešily obsazení farářského místa. Sbor ale nezůstal opuštěn dlouho. Období administrování prováděné vikářem Pospíšilem z Německého bylo klidné a umožnilo tak, aby presbyterstvo naplánovalo nezbytné opravy sborových budov. Na schůzi 21. května 1933 rozhodli, že je nutné vyměnit trouchnivějící prvky dřevěného mobiliáře kostela, nově natřít lavice, opravit varhany a zavést vodovod do fary.¹⁷¹ Celou akci sbor podnikl na své náklady. V letech hospodářského růstu celého československého státu se choval zodpovědně a peníze ukládal na horší časy.¹⁷² Když přišla ekonomická krize, dokázal z naspořených peněz platit zvyšující se pohledávky. Daňkovští navíc stále měli svůj sbor ve svém srdci. Navzdory silné hospodářské krizi, která dusila československý stát, se ve sbírce na opravy, uskutečněné během roku 1933, podařilo vybrat 2820 korun. V Daňkovicích se krize projevovala velmi silně. Českomoravská vysočina nebyla průmyslově rozvinutá, těžišť výroby leželo v zemědělství a v drobném domácím průmyslu. Obě tyto oblasti krize zasáhla

169 Archiv FS ČCE ve Sněžném, Zpráva o působení faráře Adolfa Pospíšila, sign: R-III-C-1/1-11.

170 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 20. listopadu 1932, bez inventárního čísla.

171 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 21. května 1933, bez inventárního čísla.

172 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účty z let 1923-1933, bez inventárního čísla.

velmi těžce.¹⁷³ Spolu s klesající životní úrovní došlo ke snížení morálních hodnot. Vztahy mezi lidmi se zhoršily, spory se vedly i o malicherné částky a mnoho členů sboru nežilo podle křesťanských zásad. Někteří odmítali chodit do kostela jen proto, že tam chodil někdo, s nímž měli velmi špatné vztahy. Přesto, až na řídké výjimky, lidé platili řádný salár a přispívali i do kostelních sbírek.¹⁷⁴

Období bez duchovního vedení nebylo dlouhé. Již v létě 1933 začala jednání o novém faráři. Doporučila ho synodní rada a daňkovští její doporučení přijali. Šlo o vikáře Václava Kejře. Daňkovice se měly stát jeho prvním sborem po návratu ze studií v Americe. Oplýval velkým nadšením pro duchovní práci a pečlivě plnil své povinnosti. Snažil se všechny lidi z Daňkovic přesvědčit o smyslu víry a jejího naplňování. Navštěvoval staré a nemohoucí v jejich domovech, aby jim poskytl útěchu kázáním. Chtěl, aby všichni farníci vyznávali křesťanské hodnoty. Sám se snažil učit zvláště svým vlastním příkladem. Šlo o ráznou osobnost, která vždy dosáhla svého cíle, ale nikdy silou. Jeho volbu uskutečnili daňkovičtí 17. září 1933. Hlasování dopadlo jednoznačně, nikdo nebyl proti.¹⁷⁵ Synodní rada Kejře ve funkci potvrdila ke dni 4. prosince 1933. Instalace se neuskutečnila, protože dosavadní vikář měl brzy po svém zvolení v Daňkovicích konat farářské zkoušky, a proto se všichni zúčastnění dohodli, že se instalace do sboru uskuteční až se Kejř stane farářem.¹⁷⁶ Zkoušek, které pro to musel složit bylo několik. Finální farářskou zkoušku úspěšně absolvoval někdy na přelomu dubna a května. V Daňkovicích a v Borovnici se totiž uskutečnily 13. května volby, v nichž byl Kejř farářem zvolen.¹⁷⁷

Nový farář Kejř nezahálel. Velmi brzy pochopil, že dlouhé období bez duchovního se na sboru podepsalo. Lidé v Daňkovicích lpěli na tradičních metodách a postupech. Nová nařízení a způsoby, které přišly s novým státem, nepřijímali příliš otevřeně. Jednou z prvních věcí, co farář Kejř prosadil, se stalo připojení Daňkovic k penzijnímu fondu pro faráře. Ten se staral o klidné dožití starých farářů a jejich vdov. Dříve bylo zvykem, že farář ve svém posledním sboru

173 KÁRNÍK, Zdeněk: České země v éře první republiky (1918–1938), Praha 2002, s. 48.

174 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zpráva o sboru v Daňkovicích za rok 1934, sign. III-C-3/15.

175 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol z volby vikáře v Daňkovicích 17. září 1933, bez inventárního čísla.

176 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis konseniora Vašíře z 13. prosince 1933, III-C-1/3.

177 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol z volby faráře v Daňkovicích 13. května 1933, bez inventárního čísla, srov. Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol z volby faráře v Borovnici 13. května 1933, bez inventárního čísla

sloužil až do své smrti. V druhé polovině dvacátých let přišly změny. Československo přijalo 25. června 1926 zákon č. 122/1926 Sb, tzv. kongruový zákon. Stát jím přispíval na služné chudým sborům.¹⁷⁸ Dalším krokem k zajištění duchovních se stal zmiňovaný penzijní fond. Každý přihlášený sbor platil roční příspěvek 1 500 korun. Se svým farářem si tuto částku dělil na polovinu. Sbor příspěvek platil, i když nebyl obsazen. Na oplátku měli faráři zajištěno, že o ně a o jejich vdovy bude postaráno bez ohledu na další situaci. Přihlášeným sborům to přineslo větší zájem a odpadla jim nutnost živit faráře, který již na své povinnosti nestačil.¹⁷⁹

Kejř pobíral služné 11 500 korun, když zastával úřad vikáře. Po složení farářských zkoušek došlo k jeho zvýšení na 14 500 korun. Díky kongruovému zákonu neplatil sbor celou částku. Od státu dostával roční příspěvek 6 500 korun na služné pro vikáře a 9 500 korun na služné pro faráře. Sbor platil 5 000 korun a částka se ještě dělila mezi Daňkovic a Borovnici v poměru 3:2.¹⁸⁰

Kromě peněžních záležitostí musel farář Kejř od jara 1934 řešit závažnou situaci, která málem vedla až k rozpadu daňkovického sboru. Členské obce sboru, Krásné a Spělkov vlastnily evangelickou školu, která stála v Krásném. Rozhodly se, že její budovu prodají, protože neměly na opravy a děti mohly docházet do Daňkovic, které byly blízko. To se ale nelíbilo daňkovickým, kteří chtěli, aby krásenští a spělkovští za výuku v Daňkovicích platili, nebo aby dostali část výtěžku z prodeje.¹⁸¹ S tím krásenští ani spělkovští nesouhlasili, a proto vznikl závažný spor, který hrozil odtržením obou vesnic od Daňkovic. Farář Kejř tento spor spolu s místokurátorem Čeňkem Kadlecem dokázali vyřešit.¹⁸² Daňkovičtí nakonec ustoupili a přijali jen malý podíl z prodeje. Spor byl vyřešen a děti z Krásného a Spělkova mohly docházet do školy v Daňkovicích.¹⁸³ K celé kauze

178 Zákon č. 122/1926 Sb., o úpravě platů duchovenstva církví a náboženských společností státem uznaných, příp. recipovaných. In: *Sbírka zákonů 1926*, Praha 1927, s. 559–561.

179 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis synodní rady 10. února 1934, III-C-1/3.

180 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Příklad státní dotace, III-C-1/3.

181 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 18. únor 1934, bez inventárního čísla.

182 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Kejřův dopis Čeňku Kadlecovi, III-C-1/15.

183 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Účet za rok 1934, bez inventárního čísla.

je jen málo písemných zápisů. Z nich lze poznat, že jednání probíhala hlavně ústním způsobem, a tak byly v pramenech zaznamenány pouze výsledky jednání.

Po zdárném vyřešení této složité situace se poměry ve sboru uklidnily. Farář Kejř pracoval na odstranění škod, které napáchalo dlouhé období bez faráře. Ke svým povinnostem přistupoval s pílí a zodpovědností. Navštěvoval ty, kteří do kostela nechodili, a snažil se to změnit. Vštěpoval lidem, aby nenechali vstupovat politiku do mezilidských vztahů a uvědomili si, že si jsou všichni rovni.¹⁸⁴ Podařilo se mu spolu se staršovstvem prosadit, že nikdo z členů sboru nesmí proti nějakému jinému členu začít soudní spor. Nejdříve to musí nahlásit faráři a starším, a ti se pokusí zjednat nápravu. Teprve pokud i ti uznají, že není možné dosáhnout uspokojivého řešení na principu „*bratrské lásky a rovnosti*“, postoupí celou věc světskému soudu.¹⁸⁵ Nejspíše šlo o reakci na nějaký probíhající spor. Pro faráře bylo jistě trapné, pokud se jeho vlastní farníci nesnesli mezi sebou navzájem. Ze způsobu, jakým Kejř protokol zapsal, lze poznat, že vážné spory mezi svými farníky bral jako své osobní selhání.

Sbor a jeho členové prožívali pod vedením faráře Kejře duchovní obnovu a spousta lidí se znovu naučila chodit do kostela každou neděli. Začala se ale zhoršovat mezinárodní situace mladého státu. Nad Československem začínal sílit stín Velkoněmecké Říše. Jehí vliv poprvé daňkovičtí poznali, když přišlo z okresního úřadu nařízení, že do matrik lze nahlédnout pouze při hledání svých vlastních zápisů.¹⁸⁶ Jde o zřejmou reakci na sílící vlnu antisemitismu a prokazování árijského původu. Mnozí se očividně nezajímali pouze o svůj vlastní původ, ale také o původ lidí okolo sebe. V Československu stále ještě platily demokratické zákony a toto narušování ochrany osobních údajů úřady brzy zakázaly.

Lidé začínali vnímat změny v politickém životě. Pro spousta z nich se politika stala středobodem jejich života a přispěla k zvlažnění jejich víry. Jenže když se začal stát dostávat do potíží, tak spousta lidí prohlédla a plně si uvědomila nedostatky politického stranictví. Nejenže se projevovalo zhoršením vztahů mezi sousedy, ale dávalo špatný příklad pro život. Strany neplnily sliby dané svým

184 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zpráva o sboru v Daňkovicích za rok 1935, sign. III-C-3/15.

185 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 31. března 1935, bez inventárního čísla.

186 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Dopis z okresního úřadu 4. května 1937, sign. III-C-6/1.

voličům, bujela v nich nenávist, nespravedlnost a korupce. Všechny tyto negativní vlivy vnímali i obyčejní obyvatelé Daňkovic. Mnozí se od stran odvrátili a znovu našli cestu k Bohu. Lidem se začalo dařit lépe. Velká hospodářská krize pomalu končila a navíc do Daňkovic přišly vojenské objednávky. Mnozí v nich našli tolik potřebný zdroj příjmů. Hospodářská situace sboru se lepšila. I přes obecnou chudobu daňkovických farníků nebyly ve vybírání saláru žádné dluhy a presbyteri nemuseli na placení saláru nijak upozorňovat, protože všichni členové jim vyměřené salární příspěvky sami nosili.¹⁸⁷

Na zasedání presbyterstva 28. listopadu 1937 řešili presbyteri nutnost zakoupit nová kamna na faru a také do kostela. Někteří z nich neskrývali obavy, aby dřevěné zařízení kostela nenapadla houba. Zasadovali se o důkladnou prohlídku, protože kostel měl z větší části hliněnou podlahu, z které mohla jít vlhkost. Kamna by podle nich pomohla kostel více vysušit a zabránit případnému poškození jeho zařízení. Dále se rozhodli ukončit pronájem místnosti na faře školní třídě, jelikož docházelo k neustálému drobnému poškození zařízení a interiéru, které sbor musel opravovat na vlastní náklady. Na tomto staršovstvu poprvé zazněla myšlenka na přístavbu věže ke kostelu, v níž by byla místnost pro vyučování biblických hodin. Počítali, že hospodářské oživení potrvá ještě dlouho a sbor si to tak bude moci dovolit. Navíc by veškeré možné práce konali členové sboru zdarma.¹⁸⁸ Inspirací tohoto nápadu byla jistě věž, kterou měla jejich filiálka. Ta dokázala přistavět věž ještě v průběhu první světové války. Šlo o prestižní záležitost a daňkovské jistě dráždilo, že jako mateřský sbor neměli to, co měla jejich filiálka.

Definitivní rozhodnutí ohledně věže ale nepadlo. Šlo spíše o vytvoření plánu na rozvoj sboru do budoucna. Události ve sboru se uklidnily a přes celou zimu se nic významného nestalo. Nicméně velké události spojené s Československým státem nabíraly na obrátkách. V Daňkovicích ani v Borovnici žádní Němci nebyli, a proto se jim nepokoje zatím vyhýbaly. Podle sčítání lidu z roku 1930 v obci kromě

187 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zpráva o sboru v Daňkovicích za rok 1936 a 1937, sign. III -C-3/15.

188 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 28. listopadu 1937, bez inventárního čísla.

Čechů žilo pouze sedm Rumunů.¹⁸⁹ Průběh částečné květnové mobilizace z roku 1938 není ve sborových archivech nijak zvlášť zaznamenán. Staršovstva sboru se nedotkla vůbec.

V jarních měsících roku 1938 uskutečnilo staršovstvo prohlídku kostela kvůli již zmíněným obavám z možného poškození dřevěného zařízení houbou. Podezření se bohužel potvrdilo. Zjistilo se, že je mnoho lavic houbou napadeno a hrozilo i její rozšíření na nosné prvky krucht. Na schůzi 28. června 1938 jednalo celé daňkovické zastupitelstvo o potřebě opravy. Neshodlo se ale na jejím uskutečnění a na celkovém rozsahu prací. Někteří prosazovali pouhé očištění lavic a jejich nové natření, ale jiní chtěli provést generální opravu kostela spolu s výměnou všech poškozených prvků, včetně těch, kterým by napadení pouze hrozilo, protože v nich už houba mohla být, ale zatím se neprojevila. Definitivní rozhodnutí nepadlo, pouze bylo dohodnuto pozvání odborníka, aby chrám prohlédl a určil nezbytný rozsah oprav.¹⁹⁰ S výjimkou jednání o nezbytných opravách nejsou o dění ve sboru zprávy. Všichni členové nejspíše napjatě sledovali zprávy o vývoji mezinárodní bezpečnostní situace. Kromě nebezpečí nového válečného konfliktu dostal sbor v srpnu 1938 nečekanou ránu. Jeho farář Václav Kejř, který sbor velmi pozvedl po duchovní stránce, měl být odvolán do Nového Města na Moravě, kde by zároveň zastával úřad konseniora. Novoměstští zároveň navrhli místo Kejře náhradu. Měl jí být vikář Pleva.¹⁹¹

Růst ohrožení ze strany německé říše však tyto plány pozdržel. Úřady musely řešit mnohem naléhavější problémy než výměnu duchovních. Dne 23. září 1938 vyhlásila československá vláda mobilizaci. O týden později se sešli zástupci čtyř evropských velmocí v Mnichově a podepsali dohodu o postoupení československého pohraničí Velkoněmecké říši. Prezident Beneš čelil obrovskému tlaku a nakonec diktát přijal bez jeho předložení parlamentu. Československý stát byl roztrhán na kusy.¹⁹²

Daňkovice ani žádná jiná obec sboru se v odstoupené zóně nenacházela. Nová vytvořená hranice říšské župy Sudety ale probíhala velmi blízko. Blízká Polička jí

189 SVOBODA, J. F.: *Vlastivěda moravská ...*, s. 321.

190 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 26. červen 1938, bez inventárního čísla.

191 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 21. srpna 1938, bez inventárního čísla.

192 KVAČEK, Robert: *Československý rok 1938*, Praha 1988, s. 220–230.

byla přímo rozdělena.¹⁹³ Z vnitrozemí se najednou stala hraniční oblast. Lidé tyto přelomové události nesli velmi těžce. Spoustu z nich mělo známé na druhé straně nové hranice. A navíc odcházel farář, kterého si za dobu jeho působení zamilovali. Byl skutečným služebníkem sboru a jeho členům přinášel útěchu a povzbuzení v obtížných časech třicátých let. Svoji rezignaci na farářské místo oznámil starším 6. října 1938. Na této schůzi si daňkovští zvolili administrátora. Stal se jím znovu farář Adolf Pospíšil z Německého. O vikáři Plevovi, který byl navrhován jako možná náhrada už není žádná zmínka a jeho další osud není možné důvěryhodně popsat. Václav Kejř z Daňkovic do Nového Města na Moravě odešel 17. listopadu 1938.¹⁹⁴

3. Sbor za protektorátu pod farářem Milošem Krybusem (1938–1943)

Daňkovický sbor ale nezůstal bez duchovního vůdce dlouho. Okupace pohraničí rozvrátila spoustu tamních evangelických sborů. Například ze sboru v Hustopeči u Brna odešli téměř všichni Češi a staršovstvo přestalo existovat. Tamní farář Miloš Krybus musel také odejít. Vlastnil domek v Předmostí u Přerova, ale hledal místo, protože jeho žena už byla těhotná.¹⁹⁵ V této obtížné situaci napsal odcházejícímu faráři Kejřovi. Od přítele věděl, že Kejř v Daňkovicích končil, a proto se ptal, jaké tam jsou poměry. Zajímal se o ubytování na faře, protože si s sebou chtěl vzít svoje nemocné rodiče. Dále chtěl vědět, jak je to s cestováním ve sboru, protože neměl pevné zdraví.¹⁹⁶

Kejřova odpověď není známa, ale nejspíše byla příznivá, protože na schůzi staršovstva 11. prosince 1938 se probíralo obsazení farářského místa farářem Milošem Krybusem. Jelikož ho Kejř doporučil, starší ho bez připomínek přijali. Rozhodli také, že než nový farář přijede, opraví pro něj faru. Šlo o nové zasklení oken, opravu a výměnu dveří a opravu farních kamen. Posledním bodem jednání se stali uprchlíci z obsazeného pohraničí. Vypsali na ně zvláštní chrámové sbírky,

193 KVAČEK, R.: *Československý rok ...*, s. 233.

194 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 6. října 1938, bez inventárního čísla.

195 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, rozhodnutí o výchovném 28. dubna 1939, III-C1/5.

196 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis faráři Kejřovi 11. listopadu 1938, III-C1/5.

které jim měly pomoci v jejich nelehkém osudu.¹⁹⁷

Farář Krybus ale nepřijel hned. Bohužel se ani nedochoval protokol o jeho volbě, a proto není možné říci, kdy přesně byl zvolen. Seniorát a synodní rada jeho volbu potvrdila na začátku března. Z toho lze usoudit, že jeho volba se uskutečnila někdy v únoru 1939.¹⁹⁸ Stěhování farářových věcí provedla objednaná firma 2. a 3. března. Platbu za její služby si sbor a farář rozdělili na polovinu. Samotný Krybus s rodinou do Daňkovic přijel 9. března.¹⁹⁹ Byl to mladý farář, a když do Daňkovic přišel, měl teprve dvacet sedm let. Starší proto ještě před jeho příjezdem řešili možnost, že bude povolán do vojenské služby. Dohodli se, že by v takovém případě požadovali náhradu.²⁰⁰

Veškerá Hitlerova dřívější ujistění, že chce pouze československé pohraničí, se stále více projevovala jako falešná a lživá. Česko-Slovenská armáda začínala kalkulovat s možností vojenského střetu s Německem. K němu nakonec nedošlo. Německá armáda překročila hranice 15. března 1939 a obsadila české země bez ozbrojeného konfliktu. Na českém území vznikl Protektorát Čechy a Morava. Ten měl značně omezenou státní suverenitu a výrazně redukovanou armádu.²⁰¹ Faráři Krybusovi tak nedalo mnoho práce získat odklad vojenské služby do 1. října 1939.²⁰² Bezprostřední hrozba odchodu mladého faráře pominula. Jeho slavnostní instalace se uskutečnila 18. května 1939. Zúčastnilo se jí sedm farářů z okolních sborů a téměř šest set lidí.²⁰³

S příchodem léta začali daňkovičtí realizovat naplánované opravy na faře. Navíc se dohodli, že k ní příští rok přistaví prádelnu a garáž pro eventuální farářovo auto.²⁰⁴ V průběhu oprav zjistili, že je jeden stropní trám napaden hnilobou a musí být okamžitě vyměněn. Akutním problémem se stalo rozšiřování

197 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 11. prosince 1938, bez inventárního čísla.

198 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, potvrzení volby synodní radou 1. března 1939, III-C1/5, srov. s Archiv FS ČCE v Daňkovicích, potvrzení volby seniorátem 3. března 1939, III-C1/5.

199 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 2. dubna 1939, bez inventárního čísla.

200 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 5. března 1939, bez inventárního čísla.

201 GEBHART Jan, KUKLÍK Jan: *Dramatické i všední dny v protektorátu*, Praha 1996, s. 7–14.

202 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 2. dubna 1939, bez inventárního čísla.

203 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, Zpráva o sboru v Daňkovicích za rok 1939, sign. III-C-3/15.

204 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 2. července 1939, bez inventárního čísla.

houby v kostele. Na schůzi 2. července 1939 starší rozhodli o okamžité výměně podpůrných dřevěných sloupků pod kruchtami za betonové, aby nedošlo k neštěstí. Dále bylo rozhodnuto, že se všechny lavice vytáhnou z kostela ven, kde se důkladně očistí a natrou příslušnými prostředky. Když budou venku lavice tak se vyveze současná hliněná podlaha včetně stávající opukové dlažby mezi lavicemi a celá podlaha kostela se vybetonuje.²⁰⁵ Betonové sloupky objednal farář v srpnu z cementárny v Německém.

Další možnost zkvalitnění sborových budov přišla 27. srpna 1939. František Bureš z Bystrého přišel s návrhem na zřízení elektrického vedení na faře a v kostele. Zároveň připravil rozpočet nutných prací bez zahrnutí svítidel. Cenu práce a kabeláže pro faru vyčíslil na 1 200 korun a pro kostel na 350 korun. Starší se rozhodli počkat, až bude v Daňkovicích zřízeno elektrické vedení, protože se s tím počítalo nejdříve až v příštím roce.²⁰⁶

Farář Krybus se nakonec vojenské službě vyhnul, protože Němci nechtěli české vojáky. Dne 1. září 1939 napadla Velkoněmecká říše Polsko a rozpoutala tím druhou světovou válku.²⁰⁷ Vypuknutí války se však v Daňkovicích téměř neprojevalo. Pouze se postupně začínal zvyšovat tlak německých orgánů na české obyvatelstvo.

Betonové sloupky pod kruchty byly dokončeny na začátku října. Staršovstvo se také rozhodlo neprovádět opravu kostela svépomocí, ale objednat si stavitele Josefa Macha z Poličky. Měl připravit rozpočet oprav a projednat ho se staršovstvem, než přijde jaro.²⁰⁸

Na následující schůzi 13. listopadu projednali nutnost opatřit nové prapory, protektorátní a říšský. Rozhodli se, že se koupí pouze látka a o jejich zhotovení se postarají členky sboru.²⁰⁹ Je zajímavé, že filiálka v Borovnici tuto povinnost

205 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 30. července 1939, bez inventárního čísla.

206 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 27. srpna 1939, bez inventárního čísla.

207 NÁLEVKA, Vladimír: Druhá světová válka, Praha 2003, s. 29–30.

208 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 8. října 1939, bez inventárního čísla.

209 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 8. října 1939,

nesplnila, a teprve až po důrazném napomenutí koupila 13. října 1940 oba prapory hotové.²¹⁰ Borovnice byla bohatší obec a mohla si to dovolit. Leží totiž téměř o sto padesát metrů nad mořem níže než Daňkovice. Navíc v ní byla továrna na zpracování škrobu a syrovátky. Na skutečnost, že jsou Daňkovice chudší a platí větší podíl služného upozorňoval i Krybus ve své zprávě pro seniorát z roku 1940.²¹¹

Kromě plnění povinností vůči státu v Daňkovicích probíhala další jednání ohledně rozpočtu na opravy. Stavitel Mach vše stihl připravit ještě do konce roku. Se staršími se setkal na schůzi 3. prosince 1939. Tam se dohodli, že z důvodu úspory se nechá opuková dlažba mezi bloky lavic a kolem stolu páně. Nahrazena měla být pouze, pokud by zbyly peníze, terasovou dlažbou. Všechny ostatní prostor měl být vybetonován.²¹²

Mezitím do Daňkovic pomalu přicházely průvodní jevy války. Staršovstvo muselo na své schůzi 11. února 1940 zakázat veškeré hlučné zábavy o adventních nedělích, postních a hlavních církevních svátcích. Nařízení se opíralo o první a druhý odstavec §43 církevního zřízení. Staršovstvo zároveň prohlásilo, že k tomuto kroku přistoupilo dobrovolně ze solidarity s německými válečnými ztrátami. Je však otázkou, nakolik to byla pravda. Zároveň se zvýšila státní dotace na farářovo služné o 1 500 korun. Od roku 1940 činilo jeho služné 13 500 korun. Sbor stále platil 5 500 korun.²¹³ Kromě tohoto nařízení museli ještě všichni starší podepsat slib věrnosti vůdci, podle dekretu státního prezidenta č. 83/1940 Sb. vydaného 8. března 1940.²¹⁴ V Borovnici to udělali na schůzi 5. května 1940.²¹⁵ Kdy to podepsali daňkovičtí, nelze přesně říci, protože o tom nebyl nalezen žádný zápis. Lze ale přepokládat, že k podpisu došlo 25. května 1940. K tomuto dni jej

bez inventárního čísla.

210 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Borovnici 14. října 1940, bez inventárního čísla.

211 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, zpráva o sboru v Daňkovicích za rok 1939, sign. III-C-3/15.

212 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Borovnici 14. října 1940, bez inventárního čísla.

213 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 11. února 1940, bez inventárního čísla, srov. Archiv FS ČCE v Daňkovicích, zákaz světských zábav a divadelních představení, sign. III-C-3/15.

214 Dekret státního prezidenta č. 83/1940 Sb., o slibu členů vlády, veřejných zaměstnanců a jiných orgánů veřejné správy. In: *Sbírka zákonů a nařízení 1940*, Praha 1941, s. 225–226.

215 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Borovnici 5. května 1940, bez inventárního čísla.

totiž podepsal farář Miloš Krybus.²¹⁶

Kromě nařízení nových úřadů a opravy kostela řešilo staršovstvo ještě stavbu nových objektů prádelny a garáže. Na schůzi staršovstva 25.dubna se dostavil i zástupce stavitele Macha pan Havlíček. Přinesl plány a rozpočet na prádelnu a garáž. Náklady včetně materiálu vyčíslil stavitel Mach na 16 000 korun. Staršovstvo vše schválilo a poslalo k povolení na seniorát a synodní radě.²¹⁷

Při přípravných pracích pro prádelnu zjistili, že by se měla stavět nad hlavním kanálem z fary. Takové umístění hrozilo vážnými komplikacemi do budoucna. Stavitel proto dále jednal se staršími o změně stavebního místa a plánu. Nakonec se na schůzi 13. května dohodli, že se prádelna postaví jako samostatný objekt místo aleje na zahrádce. Znamenalo to zvýšení nákladů, protože přistavením k faře by se ušetřila jedna zeď, a stavitel proto měl připravit nový rozpočet a plán na celou stavbu. Starší si nebyli příliš jisti schopností sboru pokrýt opravu kostela spolu s novými budovami. Rozhodli proto, že se postaví garáž, opraví kostel a pak se uvidí, jestli na prádelnu zbydou peníze.²¹⁸

V létě se sbor plně věnoval opravě kostela. Kromě ní musel ještě zvýšit svůj příspěvek k platu faráře o 500 korun. Se svým filiálním sborem si celou částku rozdělili v poměru tři ku dvěma. Oprava kostela se ukázala jako mnohem náročnější projekt než se myslelo. Pod bloky lavic totiž nebyla hlína, ale poměrně silná vrstva písku, kterou tam navezli při původní stavbě. Všechn písek se musel vybrat a odvézt pryč, protože na něm nebylo možné začít betonovat. Navíc provedli důkladné vysušení základů z vnější strany. Odstraněním písku se totiž zjistilo, že jsou poměrně vlhké a s největší pravděpodobností mohly za rozšíření houby. Poté navezli místo písku vrstvu zeminy a celou podlahu vybetonovali. Všechny lavice, které nebylo možné zachránit se vyměnily. Rozsah prací přesáhl plán téměř dvakrát. Proto se nakonec rozhodli nepostavit budovu prádelny, pouze na ní přebudovali jednu místnost na faře. Garáž, která měla zatím sloužit jako

216 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis synodního seniora bez datace, III-C1/5.

217 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 25. dubna 1940, sign. III-C-3/15.

218 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 13. května 1940, sign. III-C-3/15.

kůlna, ale postavili. Náklady na stavební činnost vysoce převýšily možnosti sboru. Rozhodli se proto požádat synodní radu o bezúročnou půjčku 20 000 korun, kterou získali. Navíc dostali dar od Jeronýmovy jednoty 10 000 korun, který jim velmi pomohl.²¹⁹

Opravy oficiálně skončily 4. srpna 1940. Předání obnoveného chrámu doprovázela velká slavnostní bohoslužba. Kázat přijel synodní senior Josef Křenek. Kázal o velkém díle, která tu daňkovičtí dokázali, protože to byla dosud největší oprava jejich chrámu. Navíc oznámil, že je daňkovičká modlitebna památkově chráněna, protože je to doklad toleranční doby. Daňkovičtí tak prokázali službu celému národu, když tuto vzácnou vzpomínku dokázali zbavit dřevokazné houbou, která ničila vnitřní zařízení. Daňkovičtí celé jeho kázání vytiskli a poté prodávali po dvou korunách za kus, aby získali další prostředky na úhradu dluhu, který vznikl kvůli opravám.²²⁰

Vzhled, který získal chrám po těchto rozsáhlých stavebních úpravách, zůstal až dodnes. Jen betonové sloupky pod kruchtami byly po odvrácení nebezpečí napadení houbou vyměněny za dřevěné, aby nerušily vzhled kostela.

Ač tímto dosáhlo staršovstvo velkého úspěchu, zájem lidí o sbor začínal postupně upadat. Volby do staršovstva, které byly původně naplánovány na 25. srpna 1940 se uskutečnily až 13. října. Nikdy se totiž nesešel dostatečný počet členů sboru, aby mohly legitimně proběhnout.²²¹

Nepochybně se na tom podílely zvyšující se represe státních orgánů, které musely vykonávat německou vůli. Staršovstvo také představovalo státní orgán a tak se nejspíše svezlo na vlně nedůvěry vůči veřejným činitelům. Farář nejednou sloužil jako hlásná trouba pro mnohé perzekuční nařízení a navíc byl spolu se staršími pod dozorem. Dne 11. září 1940 zakázal okresní úřad jakékoliv připomínání třetího výročí úmrtí prezidenta Masaryka, včetně bohoslužeb.²²²

Zklamání, které lidé v předchozích dvou letech zažili, je jistě přiměla více se přimknout k víře. Když zjistili, že i staršovstva a farář musejí následovat příkazy

219 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, zpráva o sboru v Daňkovicích za rok 1940, sign. III-C-3/15.

220 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, zpráva chrámu v Daňkovicích za rok 1940, sign. III-C-3/15.

221 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 13. října 1940, bez inventárního čísla.

222 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis z okresního úřadu v Novém Městě na Moravě 11. září 1940, III-C-6/1.

okupační správy, jistě je to zasáhlo a otřáslо jejich důvěrou ve sbor.

Starší ale dále pokračovali ve své práci. Na schůzi 27. října si zvolili kurátora Františka Dvořáka. Po jeho volbě jednali o možnosti pořízení elektrických kamen do kostela. Mělo jít o vyzkoušený model, který používaly sbory v Jimramově a v Poličce. Museli si ale najít nového dodavatele. Byli totiž domluveni s Františkem Burešem z Bystrého, který se ale dostal do potíží s okupační správou.²²³ Za dodavatele nakonec zvolili na schůzi 10. listopadu 1940 společnost Brněnské elektrárny. Kamna stály 5 500 korun.²²⁴

Staršovstvo i přes nepříznivé podmínky stále pracovalo na udržení sboru v dobré kondici. Podařilo se mu získat státní subvenci 2 000 korun na úhradu dluhů spojených s opravou chrámu. Hospodářství sboru ale bylo velmi napjaté. Starší proto museli přistoupit 16. února 1941 ke zvýšení saláru. Dosavadní salár představoval sto padesát procent přímých daní pro členy mateřského sboru a sto procent pro filiálku. Borovnice měla nižší salár, protože ho celý odváděla do Daňkovic a ještě jí muselo zbýt na provoz vlastního sboru. Je jisté, že nešlo o populární krok, který určitě snížil obecnou oblibu starších. Navíc to bylo první zvýšení od založení sboru. Šlo však o nutné opatření, protože ze seniorátu přišel příkaz zvýšit farářovo služné o 500 korun a bez zvýšení saláru o padesát procent to nebylo možné.²²⁵ Zvýšení rozvířilo bouřlivou debatu. Mnozí zjistili, že nový salár zaplatí jen velmi těžce. Nelíbilo se to ani v Borovnici. Starší ale neustoupili. Uskutečnilo se několik schůzí, na kterých se probíraly salární tabulky. Nakonec na schůzi 14. září 1941 rozhodli o rozdělení vybírání salaru na jaro a na podzim.²²⁶ Snížila se tak požadovaná jednorázová částka a to spouště lidem pomohlo. Zvyk vybírat salár nadvakrát se v daňkovicím sboru udržel až dodnes.

Kromě finančních záležitostí musel sbor řešit nejrůznější nařízení

223 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 27. října 1940, bez inventárního čísla.

224 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 10. listopadu 1940, bez inventárního čísla.

225 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 11. února 1941, bez inventárního čísla.

226 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 14. září 1941, bez inventárního čísla.

protektorátních úřadů. Ministerstvo kultu a vyučování 17. října 1941 nařídilo, že 28. říjen se nesmí žádným způsobem slavit a ani v neděli 26. října se nesmí toto významné datum a události s ním spojené nijak oslavovat.²²⁷

Jak pokračovala německá germanizační politika, musel i farář skládat zkoušku z německého jazyka. Farář Krybus tuto zkoušku složil na výbornou v budově okresního úřadu v Novém Městě na Moravě 1. července 1942.²²⁸ Byl považován za veřejně činnou osobu a ta musela znát německý jazyk slovem i písmem.²²⁹ Navíc nikdo, kdo pracoval u státní správy, nesměl mít židovské předky. Čistý původ musel dokázat i farář Krybus a to až k prarodičům.²³⁰

Kromě těchto kroků zaměřených na vedoucí činitele sborů byly zakázány velké pohřby významných osobností zaniklé Československé první republiky. Zvláště legionářské pohřby měly proběhnout v klidu a pouze v blízkém rodinném kruhu.²³¹ Ani svatby se neobešly bez perzekučního zásahu. Každý z oddávaných musel doložit nežidovský původ až k prarodičům, pokud toho někdo z nich nebyl schopen, musel farář svatbu zrušit. Za provádění těchto nařízení odpovídali farář se staršovstvem.²³² Snadno se tak mohli dostat do pozice pohůnků okupačního režimu.

Lidé v Daňkovicích toto všechno vnímali. Proto, když se měly konat na jaře 1942 doplňující volby do staršovstva, se nikdy nesešel dostatečný počet členů, aby byla volba legitimní. Navíc staršovstvo muselo v září 1942 zvednout salár o dalších padesát procent.²³³ Celkem tak v daňkovickém sboru platili lidé dvě stě padesát procent odváděných přímých daní a v borovnickém filiálním sboru platili dvě stě procent přímých daní. Tímto krokem, ač byl nezbytný pro hospodářské přežití, se staršovstvo dále znemožnilo. Členové nechtěli se svými vedoucími představiteli nic mít. Ti se snažili lidem vysvětlit, že jinak sbor nebude schopen

227 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, nařízení Ministerstva kultu a vyučování z 17. října 1941, III-C-6/1.

228 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze zkoušky 1. července 1942, III-C-1/5.

229 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, výnos Ministerstva kultu a vyučování z 3. března 1942, III-C-6/1.

230 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, prohlášení o rodovém původu nedatováno, III-C-1/5.

231 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, výnos o pohřbech legionářů a jiných živlů z 27. března 1942, III-C-6/1.

232 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, pravidla pro oddávání nedatováno, III-C-6/1.

233 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 20. září 1942, bez inventárního čísla.

splatit dluhy, ale nijak to nepomohlo a staršovstvo stále nebylo kompletní. Teprve, když zasáhl senior a superintendent, kteří pohrozili, že do Daňkovic přijedou a situaci budou řešit, se členové sešli v dostatečném počtu. Stalo se to 6. října 1942.²³⁴ Staršovstvo sboru bylo doplněno a pověst daňkovického sboru zachráněna. Kdyby totiž senior a superintendent skutečně přijeli, velmi by to poškodilo pověst daňkovického sboru v okolních obcích. A to nechtěl nikdo z jeho členů dopustit.

Situace ve sboru se po zásahu vyšších církevních činitelů uklidnila. Vášně nejspíše nevychladly úplně, ale prameny nevypovídají o ničem závažném až do konce léta 1943. Dosavadní daňkovický farář Miloš Krybus byl 20. srpna 1943 zvolen vikářem moravskoslezského seniorátu se sídlem v Hranicích a svoji volbu se rozhodl přijmout.²³⁵ Než mohla synodní rada jeho volbu potvrdit, musel na seniorát nahlásit kdy splnil náležitosti požadované po veřejných činitelích. Šlo o podepsání slibu vůdci, složení zkoušky z německého jazyka a prohlášení o svém členství v lóži svobodných zednářů. Krybus vše splnil již dříve, a proto neměl žádné potíže.²³⁶ Synodní rada ho za vikáře potvrdila 1. října 1943.

Daňkovickým starším své rozhodnutí oznámil na schůzi 19. září 1943. Prodlevu způsobilo Krybusovo čestné jednání, jelikož nechtěl odejít bez náhrady. Domluvil se s farářem Adolfem Pospíšilem z Německého na administraci, dokud nepřijde nový farář. Navíc zařídil, aby Pospíšilovi v Borovnici pomáhal farář z Jimramova.²³⁷ Kromě dočasné administrace si vymínil na synodní radě, aby zařídila, že na jeho místo nastoupí farář Jan A. Verner až si ho v Daňkovicích řádně zvolí.²³⁸

Farář Krybus z Daňkovic definitivně odjel nejpozději 27. října 1943.²³⁹ Jeho

234 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis seniora z 25. září 1942, sign: III-C-3/11, srov. s Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis superintendanta z 29. září 1942, sign: III-C-3/11.

235 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis z Hranic na Moravě 20. srpna 1943, III-C-1/5.

236 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis synodního seniora nedatováno, III-C-1/5.

237 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 19. září 1943, bez inventárního čísla.

238 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis seniora do Pusté Rybné nedatováno, III-C-1/7.

239 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol ze schůze staršovstva v Daňkovicích 3. října 1943, bez inventárního čísla.

odchod se tak protáhl, protože v Daňkovicích formálně skončil k 1. říjnu. Nejspíše musel získat nějaké povolení k odchodu od protektorátních úřadů. V Hranicích na Moravě ale dlouho nevydržel, neboť mu selhalo zdraví a 20. listopadu 1945 zemřel po těžké nemoci ve věku 33 let.²⁴⁰

Daňkovičtí si na schůzi všech členů 19. října 1943 zvolili za faráře Jana A. Verneru, dosavadního faráře v Pusté Rybné.²⁴¹ Ten ale nenastoupil hned. V Pusté Rybné za něj neměli náhradu a jeho odchodu bránili. Za vydatné pomoci seniora Václava Kejře byla tato nepříjemná situace vyřešena, neboť do Rybné díky němu přišel vikář Pleva.²⁴² Vernerovu příchodu do Daňkovic už nic nebránilo. Synodní kancelář ho potvrdila za daňkovického faráře k datu 1. dubna 1944.²⁴³ Verner do sboru přijel už na konci března a svých povinností se tak ujal hned po svém potvrzení. Stal se tak pátým farářem daňkovického sboru. Ze všech farářů vydržel nejdéle, neboť v Daňkovicích působil až do svého odchodu v roce 1957.²⁴⁴

240 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, parte faráře Miloše Krybuse, III-C-1/5.

241 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, protokol z volby faráře v Daňkovicích 19. října 1943, bez inventárního čísla.

242 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis seniora o situaci v Pusté Rybné 5. listopadu 1943, III-C-1/7.

243 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis synodní rady 28. června 1944, III-C-1/7.

244 Archiv FS ČCE v Daňkovicích, dopis synodní rady 2. července 1957, III-C-1/7.

Závěr

Rozbor dochovaných písemností spojených se zvoleným tématem umožnil osvětlit historii evangelického sboru v obci Daňkovice, ležící na Novoměstku, také v několika desetiletích 20. století. Po seznámení se se vznikem sboru a jeho vývojem po roce 1781, které předložila bakalářská práce, se diplomová práce zaměřila na období, v němž Daňkovičtí konečně dosáhli vytoužené samostatnosti. Společné úsilí mnoha generací se podařilo završit v roce 1904. Tento velký úspěch se ale stal výchozím bodem další práce, kterou daňkovičtí dále svůj sbor rozšiřovali a zlepšovali.

Z dnešního pohledu se dá sledované období rozdělit na tři fáze. V první fázi (1904–1910) získali daňkovičtí svého prvního faráře Jindřicha Švandu a začali s budováním odpovídajícího zázemí pro samostatný sbor. Podařilo se jim také získat filiálku v Borovnici, odkud dostávali nemalé příspěvky na provoz sboru. Ani jeden z těchto úkolů nebyl jednoduchý a vyžadoval od vedoucích představitelů spoustu diplomacie a organizačních schopností. S přispěním vyšších míst však oba úkoly zdárně dokončili. Když se zdálo, že sbor překonal nesnáze provázející zakládací období, tak mu zemřel jeho mladý farář.

Jeho úmrtím skončilo zakladatelské období a začala druhá fáze vývoje (1910–1930). Daňkovským se sice brzy podařilo získat faráře Rudolfa Mahovského, ale ten musel odejít na bojiště první světové války. Ve sboru se občas objevil, ale kvůli příliš dlouhé nepřítomnosti nemohl plně dostát svým povinnostem. Po konci války se do sboru vrátil, ale velmi brzy odešel. Nové možnosti a způsoby spojené se vznikem Československého státu spolu s nepřítomností faráře způsobily rozměňování víry obyčejných lidí ve prospěch světských institucí. Dlouho nebylo možné najít vhodného duchovního správce, který by pozvednul upadající náboženský život v Daňkovicích. Podařilo se to až ve třicátých letech 20. století. Ale i přes zvlažnění víry některých farníků, zůstali sboroví starší svědomitými správci a po hospodářské stránce vedli sbor k růstu a stabilitě.

Jejich píle se projevila ve třetím období (1930–1944), kdy byl sbor schopen provádět opravy i v tvrdých podmínkách krizových třicátých let. Jejich začátkem do Daňkovic přišel nový duchovní správce Václav Kejř. Vystřídal vikáře Bohumíra Popeláře, který v Daňkovicích působil jen velmi krátce. Sbor začal znovu získávat pozornost obyčejných lidí. Vzestup sboru nezbrzdila ani hospodářská krize, ani zvyšující se mezinárodní napětí na konci třicátých let dvacátého století. I když farář Kejř odešel do sboru v Novém Městě na Moravě, tak se rychle našla náhrada v podobě faráře Miloše Krybuse, který musel odejít z odstoupeného pohraničí. Ten úspěšně provedl sbor skrze otřesy druhé republiky a nastupujícího protektorátu. I přes probíhající válku uskutečnili daňkovičtí generální opravu kostela a dokázali postavit novou garáž. Farář Krybus ale do konce války v Daňkovicích nevydržel. Odešel do Hranic na Moravě, kde získal lepší místo. Jeho odchodem se uzavírá třetí etapa vývoje samostatného daňkovického sboru a také tato práce.

Výzkum historie daňkovického sboru proto není ukončen. Další zkoumání by se mělo zabývat událostmi konce války a následnými etapami historického vývoje tak, jak ho prožívali v Daňkovicích. Ani obecný výzkum nekatolických sborů a jejich vývoje v druhé polovině 20. století není příliš rozsáhlý. Zvláště oblast severní Vysočiny není příliš zmapována; badatelé se totiž častěji zaměřují na oblasti jižní a jihovýchodní Moravy, či východních Čech. Proto bude třeba provádět další výzkumy působení evangelických sborů, a tak přispět k rozšíření znalosti o poznání vývoje novodobých podob nekatolictví v Čechách a na Moravě, doposud silně mozaikovitém.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archivní prameny

Archiv reformovaného sboru – Farní sbor ČCE v Daňkovicích

Archiv reformovaného sboru – Farní sbor ČCE v Jimramově

Archiv reformovaného sboru – Farní sbor ČCE ve Sněžném

Archiv reformovaného sboru – Filiální sbor ČCE v Borovnici

Soukromý archiv rodiny Dobiášovy – Daňkovice

Tištěné prameny

HANUŠ, Jiří – STRÍBRNÝ, Jan (edd.): *Stát a církev v roce 1950*, Brno 2000.

ŘEZNÍČEK, Jan: *Ve věži smrti*. Praha 1936.

SALÁK, Pavel – TAUCHEN, Jaromír (edd.): *Říšská sbírka zákonů 1848–1918 [elektronický zdroj]*, Brno 2009.

ŠMILAUEROVÁ, Adéla (ed.): *Ex archivis ecclesiae. Sborník příspěvků historiků a archivářů k dějinám Československé církve evangelické a jejích předchůdkyň, evangelických církví augsburského a helvetského vyznání v českých zemích*, Praha 2009.

ŠVANDA, František: *Vzpomínky: doba daňkovická a novoměstská, nepublikováno*. Uloženo v archivu rodiny Dobiášů z Daňkovic.

VERITAS: *Evangelíci v rané toleranční době v Čechách a na Moravě*, Praha 1995.

Literatura

BENEŠOVÁ Ivana: *Česká evangelická tradice žije*. Naše rodina, 40. 2008.

GEBHART Jan – KUKLÍK Jan: *Dramatické i všední dny v protektorátu*. Praha 1996.

HOLEŠ Jiří: *Historie evangelického sboru v Daňkovicích od Tolerančního patentu do osamostatnění (1782–1904)*. Hradec Králové 2014.

KÁRNÍK Zdeněk: *České země v éře první republiky (1918–1938)*. Praha 2002.

KEJŘ Václav: *Památník o sboru 1934*. Daňkovice 1934.

KVAČEK Robert: *Československý rok 1938*. Praha 1988.

NEŠPOR Zdeněk R.: *Náboženství na prahu nové doby: česká lidová zbožnost 18. a 19. století*. Ústí nad Labem 2006.

NEŠPOR Zdeněk R.: *Víra bez církve? Východočeské toleranční sektářství v 18. a 19. století*, Ústí nad Labem 2004.

MELMUKOVÁ-ŠAŠECÍ Eva: *Patent zvaný toleranční*. Neratovice 2013.

NÁLEVKA Vladimír: *Druhá světová válka*. Praha 2003.

PEROUTKA Ferdinand: *Budování státu vyd. 4.*. Praha 2003.

SMOLÍK Josef: *České církve v krizi roku 1938 a v době německé okupace*. Praha 2000.

SVOBODA František J.: *Vlastivěda moravská. II: Místopis. Novoměstský okres*. Brno 1948.

ŠEDIVÝ Ivan: *Češi, české země a Velká válka 1914–1918*. Praha 2014.

VALEŠ Bohumil: *Evangelický kalendář. Náš první synodní senior. Vzpomínky k 20. výročí jeho úmrtí*. Praha 1958.